

Dr. H. F. KOHLBRUGGE

OVER DE GODHEID

VAN CHRISTUS

UIT HET DUIJSCH VERTAALD DOOR
Dr. J. C. S. LOCHER

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING TOT UITGAVE
VAN GEREFORMEERDE GESCHRIFTEN TE AMSTERDAM

1940

VOORREDE.

Tijdens zijn emeritaat heeft Dr. J.C.S Locher op zich genomen de verhandelingen van Kohlbrugge „Over de Godheid van Christus” te vertalen.

Met dit werk is hij nog klaar gekomen, voordat hij 27 April 1940 stierf. De uitgaaf van dit werk heeft hij niet meer mogen zien.

Op verzoek van de Vereeniging tot uitgave van Gereformeerde Geschriften schrijf ik nu deze regels als voorrede; dit doe ik met dankbaarheid voor het laatste werk van mijn vader.

In zijn „Woord vooraf” schrijft hij, dat Kohlbrugge steeds sterk den nadruk op de Menschheid van Christus gelegd heeft en daarom wel van eenzijdigheid werd beschuldigd, zoodat het goed is nu eens in deze verhandelingen te zien, hoe hij de Godheid van Christus leerde. Dit laatste werk is dus uit denzelfden wensch voortgekomen, die hem zijn boek „Toelichting en Verweer deed schrijven, namelijk Kohlbrugge’s radicale uitspraken tegen misverstand te verdedigen en daardoor tevens het Evangelie van Gods genade beter te leeren verstaan.

Moge deze wensch van mijn vader bij velen in vervulling gaan, ook door de lezing van dit zijn laatste werk.

Breukelen.

G. F. D. LOCHER.

WOORD VOORAF.

Kohlbrugge heeft in zijn prediking en in zijn geschriften grooten nadruk gelegd op de menschelijke natuur van onzen Heere Jezus Christus, op de vleeschwording des Woords. Het was hem er om te doen, duidelijk te doen uitkomen, hoe Hij uitgenomen de zonde Zijnen broederen in alles gelijk geworden is. Zoover is Kohlbrugge daarin gegaan, dat hij in dezen verschillende keeren is beschuldigd van ketterij.

Het was ons daarom welkom, toen onder oude papieren een manuscript gevonden werd, waarin ook de Goddelijke natuur van onzen Middelaar en Heiland volkomen tot haar recht kwam. Volgens de opschriften zouden dat zijn vier preeken, en wel over:

1. Christus als het Woord.
2. Christus als de Zoon.
3. Christus als de Engel des Heeren.
4. Christus als Heere en God.

Maar het manuscript, waarvan wij slechts een getypt afschrift onder de oogen gehad hebben, beantwoordt niet geheel aan die opschriften.

Vooreerst kan men er niet van zeggen, dat het zooals het daar ligt, preeken bevat. Het zijn verhandelingen over genoemde onderwerpen.

Ten tweede ontbreekt een stuk over het eerstgenoemde onderwerp, Christus als het Woord Gods. Wel moet zoo iets er oorspronkelijk bij geweest zijn. Boven het vierde stuk staat: Vierte Predigt über die Gottheit Christi. En het zijn maar drie stukken. Wel staat er in den aanhef van het eerste der gevonden stukken één en ander over Christus als het Woord; maar spoedig gaat het over op zijn eigenlijk onderwerp: Christus, de Zoon Gods.

Hetgeen er in het begin staat, maakt meer den indruk van samenvatting van hetgeen er in een voorgaand stuk zou kunnen gestaan hebben, Nu bestaat er een preek van Kohlbrugge over dit onderwerp, waarbij als tekst tot grondslag ligt Joh. 1 vs. 1b, van 16 Augustus 1846.

Zij is gedrukt in de 25 Leerredenen, uitgegeven door onze Vereeniging in 1935. Maar op de Zondagen daarna predikte Kohlbrugge over andere teksten, en niets wijst er op, dat die preek het begin zou geweest zijn van een serie preeken over de Godheid van Christus.

Evenmin is dat het geval met de serie preeken uit de jaren 1849—1850 over Joh. 1 vs. 1—18, uitgegeven 1914 te Amsterdam onder het opschrift „In den Beginne was het Woord”, waarvan de eerste is gehouden den 30en December 1849 over Joh. 1 vs. 1—3, en in de andere preeken de volgende van die Schriftwoorden worden behandeld. Wij weten niet, waar het eerste van die stukken gebleven is, evenmin als wij weten, wanneer de verhandelingen in kwestie vervaardigd zijn.

Desniettemin achten wij het van belang, de drie overige stukken in Hollandsche vertaling uit te geven. Wie iets naders van Kohlbrugge over het onderwerp „Christus als het Woord Gods”, waarover ook Karl Barth gesproken heeft bij zijn laatste verblijf hier te lande, wil weten, dien verwijzen wij naar de hierboven genoemde preeken. Ons dunkt, dat de opschriften voldoende zijn om den naar de verborgenheden van Gods Woord verlangenden lezer op te wekken, in deze dingen te vorschen.

Uit naam van de Vereeniging tot Uitgave van Gereformeerde geschriften te Amsterdam,

Leiden 1939.

J. C. S. LOCHER.

DE GODHEID VAN CHRISTUS

I

CHRISTUS DE ZOON

Als wij ons in het Woord bevinden, zijn wij waar God ons wil hebben en zoo bezitten wij in het Woord alles wat wij noodig hebben. Buiten het Woord is het niet.

Adam is niet gebleven in het Woord en heeft zichzelf daardoor ongelukkig gemaakt. De tweede Adam, Christus, heeft Gode de eer weergebracht door het geloof, doordien Hij zich hield aan Gods Woord en dat Woord handhaafde in alle opzichten. In alle toestanden en omstandigheden en tegen alles in, van het begin van Zijn zijn in het vleesch, totdat Hij na Zijn lijden inging in Zijn eeuwige heerlijkheid, waarvan Hij Zich ontleidigd had, om ze als loon voor den arbeid Zijner ziel, als prijs voor Zijn geloof en gehoorzaamheid wederom te ontvangen.

Zoo heeft Hij, het eeuwige ongeschapen Woord, Zich vrijwillig onderworpen aan het geschreven Woord, om door Zijn geloof alles weder te brengen en in het leven te roepen, wat wij in Adam en sedert Adam door ongeloof en ongehoorzaamheid hadden verbeurd.

Daarom is Hij de Aanvanger en Voleinder des geloofs (*Hebr. 12 vs. 2*). Want dat Hij Zich aan het Woord heeft onderworpen en enkel aan het Woord heeft gehouden (als Kind in Nazareth, als Knaap in den tempel, toen Hij verzocht werd in de woestijn, na Zijn Doop, toen Hij leerde en werkte, en toen Hij leed aan het kruis), dat heeft Hij gedaan voor ons, d.i. als Middelaar in onze plaats en ons ten goede, — opdat Hij allen die gelooven, wederom ingezet zou hebben in het Woord des Vaders en in hetzelfde alles wedergebracht zou hebben, wat zij in Adam hadden verloren en moedwillig losgelaten. Tegelijk heeft Hij ook door Zijn vrijwillige gehoorzaamheid en Zijn geloof voor ons den Geest des geloofs verworven, Die in ons teweeg brengt, dat wij God weder voor waarachtig houden en in Zijn Woord eeren, geloof houden en in het geloof bewaard blijven.

Dezen troost hebben wij uit den Naam dien Christus draagt „Het Woord Gods”. Evenzoo is het nu ook met de volgende Goddelijke Namen, die Christus draagt als onze Middelaar: zij doen Zijne eeuwige Godheid blijken, maar elk in zijn bijzondere wijze tot onzen bijzonderen Levenstroost.

Dezelfde, die het „Woord” heet, heet ook de „Zoon”. Dit „Woord Gods” (*Johannes 1 vs. 1, Openb. 19 vs. 13*) is en werkt hetzelfde als „de Zoon”. Hem, dien Johannes op grond van de Schrift (*Gen. 1 vs. 1—3*) en om het Woord der Schrift te eeren en het geloof daarin te bevestigen, het eeuwige scheppende Woord Gods en God noemt (*Joh. 1 vs. 1—3, 14*), denzelfde noemt Hij ook den Zoon (*Joh. 1 vs. 18*). Beide namen worden afwisselend, de eene voor den andere, gebruikt, van beiden wordt hetzelfde gezegd, aan beiden wordt hetzelfde toegeschreven, namelijk, dat door het Woord de wereld gemaakt is, en dat God door den Zoon de wereld gemaakt heeft, dat door Hem alles geschapen is (*Joh. 1 vs. 1—3, vgl. Col. 1 vs. 15, 16 en Hebr. 1 vs. 1—3*). Het is één en dezelfde Persoon, die beide namen „Woord” en „Zoon” draagt, namelijk onze lieve Heere en Heiland Jezus Christus, Die het Woord is en de Zoon is (*Joh. 1 vs. 14*).

Als we zien op de vele plaatsen van heilige Schriftuur, waarin Christus Gods Zoon genoemd wordt, dan vinden wij: God de Vader noemt Christus Zijn Zoon; Hij zelf, onze Heiland, noemt Zich Zoon en God Zijn Vader; de Heilige Geest betuigt, dat Hij de Zoon is, de Apostelen en Evangelisten, heel het Evangelie, heel het Woord, verkondigt en betuigt, dat Hij de Zoon is, en de geloovigen van alle tijden gelooven en belijden het, Hij heet soms eenvoudig: „Zoon” 1), soms de Eigen Zoon (*Rom. 8 vs. 32, niet zonder betrekking op Genesis 22 vs. 12*), soms: de Eengeboren Zoon (*Joh. 1 vs. 14, 18; 3 vs. 16, 18; 1Joh.4vs.9*).

Wanneer men ook maar oppervlakkig de menigte van uitspraken uit Gods Woord leest, die betuigen, dat Christus Gods Zoon en als zoodanig waarachtig eeuwig God is, van geheel hetzelfde Wezen als de Vader, dan is het nauwelijks te begrijpen, hoe menschen den euvelen moed kunnen hebben, zoo onbeschaamd en dwaas het kunnen aandurven te beweren, dat Christus niet de eeuwige natuurlijke wezenlijke Zoon Gods zou zijn, en dus te loochenen de eeuwige waarachtige Godheid van Christus — en zich bovendien toch nog vermeten zich naar den Naam van Hem te noemen en te laten noemen, Die de Gezalfde des Heeren is, Christus, de Zoon des levenden Gods. (*Matth. 16 vs. 16, Marcus 14 vs. 61, 62.*)

Een ontzettend oordeel en gericht wordt er uit gesproken over zulke loochenaars en leugenaars, die zoodanige leer drijven en de harten van den eenigen Middelaar Christus wegdrijven, Die waarachtig God en waarachtig rechtvaardig Mensch is. (*Men zie slechts 1 Joh. 5 vs. 10, 12; 2 vs. 22, 23; 4 vs. 1—3.*) Zij hebben geen deel aan het Koninkrijk, geen gemeenschap, noch met den Vader noch met den Zoon. Welk een troostwoord geeft daarentegen de Heere aan Petrus op grond van die belijdenis, waar door de Heere, Die, ofschoon de Zoon, zwak was in onze plaats en in ons vleesch wandelende niets had dan het Woord, ook in ‘t geheel niets zag, maar enkel aan de hand des geloofs wandelde, van den Vader afhankelijk was, door den Geest Zich liet leiden en aan het Woord hing en van het Woord des Vaders leefde, — zelfs machtig getroost werd, doordien in die belijdenis de Vader het voor Hem en voor Zijn getuigenis opnam en de Geest in ‘t openbaar zijn getuigenis handhaafde en bekrachtigde.

Met allen nadruk en met heiligen ernst doen mitsdien de Apostelen en discipelen des Heeren in hunne prediking en geschriften dit uitkomen als grondslag des geloofs, als hoofdsom der leer des heils, als verdedigingsmiddel der geloovigen, ook als toetssteen van elken geest, van elke belijdenis en elke leer, dat Christus is „Een in vleesch gekomene” (*1 Joh. 5 vs. 1, 5, 7, 9—13; 4 vs. 2, 3, 14, 15; 2 vs. 21—26*), dat Jezus is de Christus (Handelingen), dat Hij mitsdien èn waarachtig en rechtvaardig Mensch, èn tegelijk waarachtig God is.

Nu moeten wij juist weten, niet alleen, dat Hij de Zoon is, maar ook hoe Hij de Zoon is, namelijk op bijzondere onderscheidende en anderen buiten sluitende wijze; zóó namelijk, dat Hij de eeuwige en in Wezen gelijke Zoon van den Vader is, met den Vader Zelf in Eénheid des Heiligen Geestes eeuwig en waarachtig God.

Mitsdien hebben wij te overdenken:

- I. dat en hoe Hij de Zoon is van eeuwigheid bij den Vader;
- II. dat en hoe Hij de Zoon is in de dagen Zijns vleesches;
- III. welke bijzondere troost van Zijn eeuwige Godheid voor ons ligt juist in dezen Naam „Zoon Gods”, dien Hij als onze Middelaar draagt.

I.

Laten wij nu ten eerste zien, hoe Hij de Zoon Gods is en heet, in welke verhouding Hij staat tot den Vader, en hoe juist uit dezen Naam Zijn eeuwige Godheid blijkt (en vervolgens hoe Hij het was van eeuwigheid), en hoe Hij het bleef in de dagen Zijns vleesches.

Wel is het waar, dat ook schepselen zonen of kinderen Gods genoemd worden, b.v. de engelen. (*Job 38 vs. 7.*) Ja, dat is juist de heerlijkheid der genade en onze zaligheid, dat wij arme, ellendige, daarbij zondige en verloren menschen Gods kinderen zullen zijn en heeten. (*Matth. 5 vs. 9; Joh. 1 vs. 12, 13; Rom. 8 vs. 16; Gal. 3 vs. 26; 4 vs. 5, 6; Ef. 1 vs. 5, 6; 1 Joh. 3 vs. 1, 2; Genesis 6 vs. 2 en andere plaatsen*); en dat wij dus God onzen Vader mogen noemen, Hem als Vader mogen aanroepen en door den Heere geleerd zijn te bidden: „Onze Vader”. Maar het is daarmee zooals de Catechismus zegt in Zondag 13 (Vraag en Antw. 33): „Waarom is Hij Gods Eengeboren Zoon genoemd, zoo wij toch ook Gods kinderen zijn? Daarom, dat Christus alleen de eeuwige natuurlijke Zoon Gods is; maar wij zijn om Zijnentwil, uit genade, tot kinderen Gods aangenomen.” Wij hebben bij dat antwoord van den Catechismus op elke uitdrukking bijzonder acht te geven en er nadruk op te leggen.

Christus is alleen de eeuwige natuurlijke Zoon van God, dus niet tot Zoon gemaakt, niet Zoon geworden of als Zoon aangenomen;

— Hij is, was en blijft Zoon — niet uit genade, maar van Nature, naar Zijn Wezen, niet door aannemen maar door generatie, niet uit den wil, maar uit het Wezen Gods, uit God, God uit God, waarachtig God uit den waarachtigen God, Licht van het Licht.

Mitsdien is Hij van gelijk Wezen met den Vader, want wat van eeuwigheid uit het Wezen des Vaders is gegeneerd, heeft hetzelfde Wezen, is van het zelfde Wezen als de Vader, is even eeuwig, even groot en evenals Hij God, zoodat niets in den Vader is, dat niet ook in den Zoon is; — de generatie besluit de gemeenschap des Wezens in Zich.

Zóó is Hij Zoon van eeuwigheid, van nature en naar Zijn wezen; maar wij zijn om Zijnentwil, terwille van den Eengeboren en geliefden Zoon, uit genade tot kinderen of zonen Gods aangenomen — dus niet zonen, die uit Gods Wezen zijn gegeneerd. Maar de geloovigen zijn niet onmiddellijk, maar middellijk door God gegeneerd en geboren, wedergeboren, namelijk door het Woord als het zaad der wedergeboorte — zijn wedergeboren door het Woord der Waarheid — naar den wil des Vaders — om des Zoons wil — uit den Geest, Deze Eéniggeboren Zoon Gods echter is zonder middel uit het Wezen Gods

gegeneerd, en dat niet in den tijd, maar van eeuwigheid, in een eeuwige daad. Zoo berust dan Zijn Zoonschap op een verhouding van het Wezen, op de gemeenschap van het Wezen.

Christus is dus niet Zoon of God geworden of daartoe gemaakt of aangenomen, of daartoe verheven, noch door Zijn zending in deze wereld en Zijn bovennatuurlijke heilige ontvangenis en geboorte uit de maagd Maria, noch door Zijn ambt en werk op aarde, noch door Zijn opstanding, hemelvaart en verhooving, maar Hij is het van eeuwigheid, naar Zijn wezen en zijn uit Zichzelf; Hij heeft ook niet den Naam en verheven titel, maar Hij is het in daad en waarheid, Hij heeft er het Wezen en de werkelijkheid van.

Juist met betrekking op Zijn eeuwig „God-zijn en Zoon-zijn”, Zijn wezens gelijkheid met den Vader als tegelijk eeuwig God, op Zijn eeuwige verhouding tot den Vader, zoowel naar Zijn eeuwig zijn bij Hem als naar Zijn gemeenschap met Hem tijdens de dagen Zijns vleesches, toen Hij Zijn eeuwig natuurlijk wezenlijk „God zijn” en „Zoon zijn” handhaafde door het geloof aan het Woord, heet Hij niet alleen „Zoon”, maar volstrekt en op onderscheidende wijze „de Zoon”, of „de alleen geboren Eéniggeboren Zoon Gods”, zoo als de Catechismus zegt: Alleen de eeuwige natuurlijke Zoon Gods, tot onderscheiding van alle schepselen, die in eenigen zin

„zonen Gods” genoemd worden, tot onderscheiding voornamelijk van die menschen, die door het geloof uit genade om Christus wil tot kinderen Gods geworden, tot kinderen Gods zijn aangenomen.

Het woordje „Eéniggeboren” is dus voldoende om Zijn eeuwig wezenlijk Zoon- zijn en Zijne waarachtige eeuwige Godheid onweersprekelijk te bewijzen. Want daardoor wordt Hij juist als de Eenige in Zijn soort gekenmerkt naar Zijn wezen en Zijn verhouding tot den Vader, zoowel wat Zijn eeuwig zijn als wat Zijn tijdelijken stand in de dagen Zijns vleesches betreft. Hij zou niet de Eéniggeboren zijn, als er naast Hem anderen, als schepselen zoo als Hij, op een wijze gelijk Hij — zonen of kinderen Gods waren, en die dus naar hun Wezen en naar hun natuur Zijn broeders zouden zijn.

Deze verhouding van den Zoon tot den Vader, zooals zij alleen den Eéniggeboren Zoon toekomt, is uitgesproken in de woorden van *Ps. 2 vs. 7*, waar de Zoon Zelf zegt: Ik zal van het besluit verhalen: de Heere heeft tot Mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik u gegeneerd.

Dat namelijk deze Psalm over Christus handelt, blijkt uit hem zelf; immers wordt Zijn Naam dadelijk in de eerste verzen Messias, Christus, (Gezalfde) genoemd (*vgl. Daniël 9 vs. 24, 25*). Ook blijkt dit uit de aanhalingen van de Apostelen. *Vgl. vs. 2 met Handel. 4 vs. 25—27; vs. 7 met Hebr. 1 vs. 5, Rom. 1 vs. 2, 3, Handel. 13 vs. 33, Hebr. 5 vs. 5; vs. 9 met Openbaring 2 vs. 27, 12 vs. 5, 19 vs. 15, vs. 2 en 7 met: Matth. 26 vs. 63, Joh. 1 vs. 50. 2)*

Wanneer God zulks tot den Zoon zegt, zet Hij Hem, Die van hetzelfde eeuwige Goddelijke Wezen is met den Vader, ook als Middelaar in dezelfde eer, waardigheid en macht met Zichzelf. Wat Hij hier tot den Zoon zegt, heeft God nooit tot een mensch of engel gezegd; Hij kon het ook niet tot een schepsel zeggen.

Wij hebben het dus ook niet bij de engelen, de Heiligen, bij ons zelf of elders te zoeken, (*Catech. Zondag 11 vr. 30*), maar alleen en geheel bij den Zoon, Dien Hij over alles gezet heeft en tot Heer, Koning en erfgenaam over alles gemaakt heeft, doordien Hij Hem dat heeft weergegeven, wat Hij van eeuwigheid had uit Zichzelf. Zoo heeft God dus slechts Een Zoon, slechts Eén geliefd kind, en om diens wil neemt Hij verlorenen, die kinderen waren des duivels en des toorns, in genade aan tot Zijn kinderen.

Hetzelfde als *Psalm 2 vs. 7* zegt ons ook *Jes. 9 vs. 6*: Een Zoon (van God van den hemel) is ons gegeven (geschonken van den Vader, *Joh. 3 vs. 16, Rom. 8 vs. 32*).

Van Hem, het Woord en den Zoon, zegt daarom Johannes in zijn Evangelie dadelijk in het begin: „Hij was God (niet: Hij werd God), *Joh. 1 vs. 1*; want Hij is het Woord, dat in den beginne bij God was (*Joh. 1 vs. 1*); de Zoon, Die in des Vaders schoot is. (*Joh. 1 vs. 18; 3 vs. 11—13; 6 vs. 46, Lucas 10 vs. 22.*)

Dus komt vast te staan de leer, dat Christus de Zoon Gods evenzeer eeuwig waarachtig God is, van gelijk Wezen met den Vader van eeuwigheid. En vanzelf wordt weerlegd door de duidelijke uitspraken der Schrift (*Joh. 1 vs. 1, Psalm 2 vs. 7*) de dwaalleer van Arius (en van anderen), die zeide, dat de Zoon niet van hetzelfde Wezen is, maar van een Wezen, dat op Hem gelijkt; dat Hij ook niet God zou zijn, hoewel Hij geen schepsel is als de andere schepselen, maar iets dat in het midden ligt tusschen God den Schepper en de wereld, namelijk vóór alle andere schepselen door den wil Gods uit het niet- zijnde „geschapen” of „gemaakt”, waarna dan eerst God door Hem de overige schepselen zou geschapen hebben,

Daartegenover stelde de rechtgeloofige belijdenis op grond van Gods Woord vast, dat de Zoon, het Woord is van gelijk Wezen, niet gemaakt of geschapen (inden tijd), maar gegeneerd (vóór alle tijden), en wel niet uit den wil, maar uit het Wezen Gods, als God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God. 3)

Niet anders als met de leer van Arius staat het met de leer der Socinianen, die leeren, dat Christus tevoren alleen maar mensch zou geweest zijn, maar tot God zou zijn verhoogd, waarnaar zij *Filipp. 2 vs. 6* willen uitleggen. Want hoe zou een

schepsel kunnen verhoogd worden tot het deel hebben in de majesteit, de macht en het Wezen van God den Schepper.

Dat weerspreekt immers zich zelf, In 't algemeen zal de moeite ons te willen bewijzen, dat men onder den „Zoon Gods” iets anders zou moeten verstaan dan de „eeuwige natuurlijke Zoon Gods, Die waarachtig God is en blijft, toch altijd vergeefsch zijn.

Op te merken is slechts, dat zij, die de waarachtige eeuwige Godheid van Christus loochenen en daar naast Hem toch Gods Zoon noemen en Hem Goddelijke eer willen bewijzen, afgoden-dienaars zijn en afgoderij bedrijven, doordien zij aan hetgeen naar hun meening toch geen God zal zijn toch willen bewijzen wat aan geen schepsel maar alleen aan God toekomt, — en dat bovendien Arius ook de waarachtige Menschheid van Christus ontkende, dus niets dan een leugenverdichtsel der verbeelding overhield, hoewel hij — want dat is de huichelarij en aanmatiging van zulke dwaalleeren — van den naam Christen niet wilde afzien, maar voor een goed en alleen verstandelijk gevormd Christen wilde doorgaan. Maar deze leer, dat Christus juist als Zoon Gods eeuwig waarachtig God, van hetzelfde Wezen als de Vader en de Heilige Geest en als de tweede Persoon der heilige Drieëenheid met Hem Eén is, moet vast blijven staan.

De Zoon is Hij door eeuwige generatie, die aan Hem alleen en aan geen ander, geen engel, ja, aan 't geheel geen schepsel toekomt (*Hebr. 1, vgl. Psalm 2 vs. 7 en 2 Sam, 7 vs. 14*). Maar als wij naar het begrip (niet naar de werkelijkheid) Zijn Zoon-zijn en Zijn God-zijn van elkander willen onderscheiden, dan is Hij God van nature uit Zichzelf, niet door mededeeling zelfs niet eens door generatie; want door de eeuwige generatie is Hij de Zoon,

— maar God is Hij van Zichzelf, — zonder generatie, afgezien van de generatie. Dat ligt in het onder scheid van „Wezen” en „zijn”; het Wezen komt immers aan alle drie Personen gelijkmatig en oorspronkelijk in eigen wijze toe, omdat de Vader God, de Zoon God en de Heilige Geest God is.

Het persoonlijke zelfstandige onderscheidende „zijn” en „bestaan” komt aan Ieder der drie Personen in 't bijzonder toe, aan Ieder voor Zich, en doet Hunne wederzijdsche verhouding en Hunne betrekking tot elkander uitkomen. En diensvolgens kunnen wij zeggen: de eeuwige Godheid, het eeuwige Goddelijke Wezen is aan Christus den Zoon niet medegedeeld, maar Hij heeft het — als God — van Zich Zelf; want juist dat „van Zichzelf zijn” is de uitsluitend aan God als zoodanig toekomende eigenschap (door de dogmatici aseitas genoemd). Het Zoon-zijn heeft Hij daardoor, dat Hij door den Vader gegeneerd is.

II

Van Hem nu, Die de Zoon is van eeuwigheid en Die van hetzelfde Wezen is als de Vader, getuigt het Evangelie, dat God Hem in de wereld heeft gezonden, dat Hij in ons vleesch is gekomen.

Zoals van het „Woord” betuigd wordt, dat het, terwijl het in eeuwigheid bij God was en Zelf God was, en dat alle dingen door hetzelfde gemaakt zijn, in den tijd vleesch werd (*Joh. 1 vs. 1, 14*), zoo wordt ook van den Zoon betuigd, dat Hij, door Wien de wereld gemaakt is (*Hebr. 1 vs. 1, 2; Col. 1 vs. 15, 16*) — in de wereld gekomen is, dat de Vader in de volheid des tijds Hem in de wereld heeft gezonden (*Gal. 4 vs. 4, Joh. 3 vs. 16*), en wel geworden uit een vrouw en onder de Wet gedaan 4) (*Gal. 4 vs. 4, 5*), opdat Hij degenen, die onder de Wet waren, verlossen zou en wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden, opdat het recht der Wet vervuld zou worden in ons, door Hem, Die in gelijkheid van een vleesch van zonde, voor zonde 5) van den Vader gezonden werd. (*Rom. 8 vs. 3, 4*)

Daaruit volgt reeds vanzelf, dat Christus niet bij of door Zijn komst in vleesch en door Zijn geboorte uit Maria Zoon geworden is; want daar God de Vader Hem, „den

Zoon”, „zendt” in de wereld, is Hij immers toch reeds als Zoon bij den Vader, en de Vader laat den Zoon van Zich uitgaan, zendt Hem in de wereld, laat Hem als mensch van den Heiligen Geest ontvangen en uit eene maagd geboren worden, en de Zoon brengt dat op den bepaalden tijd ten uitvoer, zooals Hij het in den eeuwigen Vrederaad op Zich genomen heeft. Ware Hij niet als Zoon bij den Vader vóór Zijn zending in de wereld, vóór Zijn komst in het vleesch en Zijne geboorte uit Maria, dan kon Hij niet „gezonden” worden [*vgl. Joh. 17 vs. 18 en Joh. 10 vs. 36, Dien God geheiligd (uitgezonderd, bestemd) en (daarom alsdan als zoodanig) in de wereld gezonden heeft*], en ware Hij niet van eeuwigheid als Zoon bij den Vader en tegelijk met den Vader waarachtig en eeuwig God geweest dan had de wereld niet door Hem geschapen kunnen worden. Het is dus met den eeuwigen Zoon des Vaders, naar Zijn Wezen gelijk met den Vader, als met het eeuwige ongeschapen wezenlijke Woord Gods (*Joh. 1 vs. 1—3, 14*). dat de Zoon vóór Zijn geboorte uit Maria van eeuwigheid bij den Vader was, wordt door vele plaatsen der Schrift betuigd, *b.v. Joh. 3 vs. 13, 31; 6 vs. 33, 62; 8 vs. 23; 13 vs. 3, 16 vs. 28; 1 vs. 1, 18; 17 vs. 5; Ef. 4 vs. 9, 10; 1 Cor. 15 vs. 47.*

Opmerking: Zenden, van Christus den Zoon gezegd heeft dus niet eenvoudig dezelfde beteekenis als van Apostelen, Profeten, enz.

Maar dat deze eeuwige Zoon Gods, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, ware menschenlijke natuur uit het vleesch en bloed der maagd Maria door werking des Heiligen Geestes aangenomen heeft, dat is het juist wat wij moeten weten. Dat en hoe Christus de eeuwige Zoon Gods, waarachtig en wezenlijk God op Zichzelf is in het innerlijk Goddelijk Wezen, zijn en bestaan zelf, kan ons op zichzelf geen troost geven; maar dat Hij in ons vleesch als Plaatsvervanger, Middelaar en borg voor ons verlorenen is gekomen, het ware zaad van David is geworden, geheel in onzen toestand is geweest, en toch altijd is gebleven wat Hij was, namelijk de eeuwige Zoon en waarachtige God, en wel zóó, als het tot het volbrengen van onze verlossing noodig was.

Want juist van het oogenblik af, dat Hij, Gods Zoon van eeuwigheid, in het vleesch verschenen is, draagt Hij in Zijn Woord en bij Zijn Gemeente den Naam „Zoon”. Want hoewel Hij het van eeuwigheid was, hoewel ook van eeuwigheid het Raadsbesluit vaststond, dat de Zoon Gods zou geboren worden en een Zoon van Adam zou zijn, en hoewel Hij van den aanvang af als zulk een Zich aan Zijn geloovigen heeft geopenbaard en tot hen gekomen is in het Woord der belofte, ja, ook Zelf persoonlijk in tevoren aangenomen gestalte hun verschenen is, en met hen gesproken en God geopenbaard heeft, is toch de volheid der heerlijkheid der genade, die uit den Naam „Zoon” straalt, eerst toen geopenbaard, toen het klonk (*Luc. 2 vs. 14*):

Eere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde, in de menschen een welbehagen, en toen er één met anderen betuigde (Joh. 1 vs. 14): En het Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond en wij hebben Zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als des Eeniggeborenen van den Vader, vol van genade en waarheid.

Onder menigerlei Naam en in menigerlei gestalte was Hij aan de Vaderen geopenbaard en bekend; ook de Naam „Zoon” was hun niet verborgen (*2 Sam. 7 vs. 14; Psalm 2 vs. 7, Spreuken 30 vs. 4, Hosea 11 vs. 1*); doch zij verwachtten Hem als Dien, Die vleesch worden moest en zou; maar in de volheid des tijds is Hij geopenbaard als Degene, Die vleesch geworden is de vleesch Gewordene. En toen Hij nu persoonlijk in ons vleesch als Middelaar wandelde, is Hij als „Zoon” bekend gemaakt is de Naam „Zoon” verheerlijkt, en heeft Hij Zichzelf als „Zoon” gehandhaafd.

Toen Hij mensch werd, heeft Hij niet opgehouden te zijn wat Hij was van eeuwigheid, en is Hij naar Zijn Goddelijke natuur niet een ander geworden, kon dat ook niet, Hij was en bleef de eeuwige Zoon en waarachtige God (*1 Joh. 5 vs. 20, Joh.*

17 vs. 3, Rom. 5 vs. 9). Maar — Hij ontledigde 6) Zich, zegt de Apostel; ofschoon Hij in de gestaltenis Gods was (voortdurend bestond, blijvende was, niet ophield te zijn, dus bleef), achtte Hij het geen roef Gode even gelijk te zijn, (pronk te er niet mee als met een buit), maar ontledigde zichzelf, doordien Hij de gestaltenis van een dienstknecht had aangenomen, zóó geworden zijnde, dat Hij in gelijkenis der menschen was en in gebaren (houding) bevonden als een mensch, vernederde Hij Zichzelf, enz. (de Heer werd vrijwillig tot knecht, de Zoon tot dienaar, de Wetgever stelde Zich onder de Wet).

Zóó heeft Hij Zijn eigenlijk Wezen verborgen, Zich onthouden van het gebruik Zijner macht en heerlijkheid, — om het straks na volbrenging van Zijn werk als loon terug te nemen voor den arbeid Zijner ziel, Hij was en bleef waarachtig, eeuwig, almachtig God; Hij was Gods Zoon en toch tegelijk Zoon van Adam, Zoon van Maria, Davids Zoon en Heer, Maar Hij wilde — en wel om onzentwil, om ons te verlossen en te verzoenen — vrijwillig Zich ontledigende, niets anders zijn en hebben dan een menschenkind, een Zoon van Adam,

Adam was geschapen als een zoon Gods (*Luc. 3*). Dezen stand heeft hij verbeurd en is geworden een kind des toorns, Gode behaagde het in Zijn eeuwige vrije ontferming, den verloren zoon weer te brengen en daarvoor zorgde Hij van eeuwigheid. Want Hij had een eeuwigen Zoon, Die Hemzelf gelijk was; Dezen wilde Hij overgeven in Adams plaats en Hem laten worden wat Adam geworden was, opdat God door den eeuwigen maar Mensch geworden Zoon den geschapen, maar gevallen verloren zoon weder zou krijgen, hem het leven en den stand als zoon weder zou geven en Zelf de eer als Vader weer zou krijgen, die de zoon Adam Hem had geroofd, en die de Zoon van Adam voor Adam en zijn kinderen zou wederbrengen.

Daartoe is Christus, de eeuwige Zoon des Vaders, in het vleesch gekomen (*1 Joh.*) als het Zaad der vrouw (*Genesis 3*) en de Zoon der maagd (*Jesaja 7 vs. 14, Matth, 1, Lucas 1, 2*).

Hoe was Hij nu de Zoon, toen Hij in ons vleesch verkeerde? Zóó als het noodzakelijk was tot onze verlossing. Had Adam Gode de eer geroofd door ongehoorzaamheid en feitelijk ongeloof, en zich zóó van zijn zoonschap beroofd, zoo kon God Zijn eer slechts daardoor weder verkrijgen en de mensch, die gevallen was, slechts daardoor weer ingezet worden in zijn rechten en stand als zoon, dat de Middelaar Christus in ons vleesch Gode het geloof en de gehoorzaamheid aanbracht en vol deed. En omdat Hij Zich van hetgeen Hij had en was, ontdeed en het in geloof vasthield en in gehoorzaamheid verwierf, kon zoodanige verdienste van eene vrijwillige gehoorzaamheid van een onschuldige ten goede komen aan een vreemde; d.i. Hij komt om als Borg en Plaatsvervanger voor een ander, voor Adam op te treden en Zijne verdiensten voor hem te verwerven.

Zoo heeft dan Christus in de dagen Zijns vleesches Zijn eeuwig God-zijn en Zoon-zijn niet ten toon gespreid, heeft het Zich niet aangematigd, dat Hij het zou zijn; Hij heeft het voor Zichzelf niet willen weten, heeft er voor Zichzelf geen gebruik van gemaakt; vrijwillig onthield Hij Zich daar van. Hij heeft het geleerd uit het Woord 7); heeft het, Zich houdende aan het Woord, door het geloof met worstelen verworven, vast gehouden door het geloof, bewaard door het geloof, en heeft zóó als Zoon den Vader geëerd in het geloof aan het Woord des Vaders en in de volkomen gehoorzaamheid en het doen van den wil des Vaders. Hij heeft vooreerst geloofd voor ons en dan verworven, dat Hij het geloof in ons werkte door den verworven Heiligen Geest, Hij is — toen Hij in ons vleesch Zich aan alles onderwierp wat wij hadden en waren, plechtig van God Zelf door den Heiligen Geest van den Hemel af verklaard en geproclameerd als de Zoon Gods (*Matth. 3 en 17*). Hij is als Gods Zoon betoond, gemanifesteerd in den Geest (*Rom. 1 vs. 3*); maar heeft Zich nooit daarop beroepen, maar enkel gesteund op het Woord en het uit het Woord geloofd. (Zooals Hij dan ook Zijn discipelen — terwille van Wie toch de stem uit den hemel geschied

was — geleerd heeft Zich aan het Woord te houden en Zich daarop te verlaten als op een nog vaster grondslag dan zelfs de stem uit den hemel (*II Petr. 1*). Dat heeft Hij op grond van het Woord en met het Woord gehandhaafd, hoezeer Hij ook aangevochten werd; — stand gehouden heeft Hij, hoezeer ook alles tegen Hem was en het Hem bewistte, duivel, dood, zonde, hel, wereld.

Maar niet slechts voor Zichzelf heeft Hij bevochten wat Hij had en was en wat Hij nooit had opgehouden te hebben en te zijn, en waarvan Hij Zich niet behoefde te ontledigen, tenzij in vrijwillig er van afzien uit een eeuwige reddende zich ontfermende liefde terwille van een verlorene. Maar hij heeft dat alles gedaan voor ons, in onze plaats en ons ten goede, opdat wij weder tot kinderen en zonen mochten aangenomen worden om Zijnerwille uit genade door het geloof, dat wij dus de aanneming tot kinderen ontvingen. Tot broeders wilde Hij ons gemaakt hebben, ons broeders noemen en zich daarover niet schamen (*Hebr. 2 vs. 12 v.v.*). Daarom geloofde Hij den Vader (*Hebr. 2 vs. 13a, vergelijk Psalm 18 vs. 3*). Daarom is Hij het vleesch en bloed der kinderen, Zijner broederen, mede deelachtig geworden, opdat Hij door den dood, in welken Hij Zich in ons vleesch voor ons begaf, dood en duivel zou overwinnen en van kracht berooven en ons dus uit het geweld van den dood en den duivel zou verlossen en uit de eeuwige verdoemenis zou redden en uit kinderen des toorns zou wederbrengen tot genade tot kinderen Gods, zulks alles uitwerkende in geloof.

Daarom prijst de Apostel de Godheid van dezen Eenigen Middelaar (*Hebr. 1*) en Zijne waarachtige Menschheid (*Hebr. 2*), opdat wij vast gelooven en vertrouwen, dat Hij onze Middelaar is en enkel aan Hem blijven hangen en aan Zijn genade. Zoo is Christus de Zoon Gods van eeuwigheid en is het gebleven, toen Hij in ons vleesch was. Wat Hij was naar Zijn wezen, dat wilde Hij wederom zijn uit de genade des Vaders in geloof en gehoorzaamheid. En daarom werd Hij door den Vader zoo geëerd, dat de Vader Hem, na Zijn gehoorzaamheid door doen en lijden, plechtig en openbaar verklaarde te zijn wat Hij was en zooals Hij Zich had staande gehouden. Dit verklaarde de Vader, doordien Hij Hem opwekte uit de dooden (*Rom, 1*) en Hem zoo wedergegeven heeft, waarvan Hij had afgezien (*Fil. 1 vs. 2*), den Naam des Zoons, die boven alle namen is.

En dat alles ons ten goede, opdat de Vader geëerd en de mensch door het recht des geloofs verlost zij, opdat wij in Zijn Naam de knieën buigen en het door Hem verkrijgen en van Hem belijden, dat wij door Hem tot kinderen gemaakt zijn en in Hem hebben gerechtigheid en sterkte. (*Fil. 2 en Jesaja 45.*) Zoo dient dat dan alles tot onzen eeuwigen troost.

III.

Nu moeten wij voor ons zelf den troost van zoodanige heilzame leer overwegen. Wij kunnen God niet kennen dan alleen in den Zoon, en deze is in ons vleesch gekomen. Dezelfde Apostel en Evangelist, die betuigt: „Wij hebben Zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als des Eengeborenen van den Vader, vol van genade en waarheid” (*Joh. 1 vs. 14b*) — zegt spoedig daarna: „Niemand heeft God ooit gezien. De Eéniggeboren zoon, die in den schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.” (*Joh. 1 vs. 18*). En Hijzelf, de Zoon, zegt: „Niemand kent den Zoon dan alléén de Vader, en niemand kent den Vader dan alleen de Zoon en Wien het de Zoon wil openbaren.” (*Lucas 10 en vergel. Joh. 6 vs. 46.*) In dat opzicht was immers Mozes een schaduw van Christus, die den Vader aanschouwt van aangezicht tot aangezicht, en de Vader Hem juist evenzoo.

In Hem openbaart zich de Vader, in Hem straalt het aangezicht des Vaders, in Hem aanschouwen wij het hart des Vaders. Want Hijzelf zegt: „Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien.” (*Joh. 14 vs. 9*) Aan Hem zien wij, aan Hem leeren wij, hoe de Vader gezind is en welke gedachten Hij heeft jegens arme en verloren zondaren,

en hoe het er daar boven in den hemel bij den Vader voor een verlorene uitziet. Hij heeft het voor ons uitgelegd en verkondigd, dat de wil des Vaders is het heil, de redding van den verlorene, en dat Hij, de Zoon, is gekomen om dezen wil des Vaders te volbrengen. En Hij verkondigt ons dat, opdat wij de booze gedachten aangaande God laten varen en goede gedachten aangaande Hem aannemen, dat er bij Hem niet toorn en grimmigheid is, maar enkel erbarming, eeuwige liefde en Vrije goedheid. Dat zien wij in den Zoon; want Hij is het evenbeeld van het Wezen des Vaders en de afglans van Zijne heerlijkheid. 8) (*Hebr. 1 vs. 1 v.v.; Joh. 1 vs. 14, Col. 1 vs. 15.*) Voor wien is dat een levende troost, een woord des Levens, dat het Woord vleesch geworden is en dat Zijne heerlijkheid is gezien eene heerlijkheid als des Eeniggeborenen van den Vader, vol van genade en Waarheid? Voor hem, die niets ziet dan zonde, vloek, toorn en ongenade, die het bij de Wet heeft gezocht, maar niets heeft gevonden dan verdoemenis en dood, die zich vleeschelijk voelt en God niet kan vinden en het toch niet kan uithouden, tenzij dat hij God heeft gevonden, dat hij met Hem vereenigd is en met Hem in overeenstemming en gemeenschap; voor hem, die uit de Wet Gods door genadige ontdekking des Geestes heeft gekend, ervaren en geleerd, dat hij het kindschap en het leven heeft verbeurd, dat hij zichzelf in de verdoemenis en in den dood heeft gestort en nu niets anders voelt dan den rechtvaardigen toorn Gods.

Want het is een Evangelie, te vernemen: „Hij heeft hun macht gegeven Gods kinderen te worden,

— die in Zijn Naam gelooven.” (Joh. 1 vs. 12, 13.) Daarbij komen wij weder terug op hetgeen wij in ‘t begin uit den Catechismus hebben gezegd: „dat Christus alleen de eeuwige natuurlijke zoon Gods is, maar dat wij om Zijntwille tot kinderen Gods uit genade zijn aangenomen.” Want dat is de bijzondere troost uit den Godsnaam: „Zoon”.

Zoo moeten wij dan dit vooreerst weten en erkennen, dat wij van onszelven kinderen des toorns en des duivels zijn en er in ‘t geheel geen recht, geen aanspraak op hebben, kinderen Gods te zijn of te heeten, geen aanspraak hebben op genade. Voorts dit: dat wij terwille van den Eeniggeboren Zoon tot kinderen Gods zullen aangenomen worden.

Maar gelijk het hart een opstandig en versaagd 9) ding is, zoo begaan wij menschenkinderen deze tweevoudige zonde, dezen dubbelen gruwel voor God, ten eerste, dat wij ons het kindschap aan matigen, ons verbeelden en er ons iets op te goed doen, dat wij immers kinderen zouden zijn, bij God in genade en goed aangeschreven zouden zijn, en dat God verplicht zou zijn om ons aan te nemen, terwijl wij toch moeten erkennen, dat slechts Eén de Zoon, slechts Eén het geliefde kind en in genade is, in Wien de Vader een welbehagen heeft, Die al den wil des Vaders gedaan en Hem geloof gehouden heeft en door geloof Hem geëerd in Zijn Woord, — waartegenover wij ons niet mogen vermeten, uit ons zelf ons „kinderen” en God „onzen Vader” te noemen.

Aan de andere zijde, waar wij uit Gods Woord vernemen en het getuigenis des Geestes in ons hart verkregen hebben, dat wij om Christus’ wil in het geloof in Zijn Naam (niet: de kracht, maar) het recht en de macht gekregen hebben, Gods kinderen te worden in eene nieuwe geboorte uit God — behooren wij toch God den Vader van onzen Heere Jezus Christus in Zijn Woord en Zijn lieven Zoon te eeren en alle verkeerde gedachten te laten varen, het den duivel, de wereld en de zonde niet gewonnen te geven en ons dat te laten betwisten wat Christus voor ons als een recht en eene macht, eene bevoegdheid in rechten heeft verworven, toegeëigend en verzegeld, dat wij Zijn kinderen zijn, — dat wij, — hoezeer ook alles tegen ons is en ons aanklaagt, het Woord niet loslaten, maar op grond van het Woord ons houdende aan het Eénige Kind, en het oog gericht op het Eénige Kind, met vrijen moed zeggen en belijden ondanks zonde, duivel, hel en wereld, dat Hij de Vader is en wij Zijn kinderen zijn.

Want wij behooren toch niet op ons zelf te zien, maar op Dengene, die zichzelf voor ons gegeven heeft, opdat wij de aanneming tot kinderen zouden ontvangen, en Die ons bij de hand genomen heeft en voor het aangezicht des Vaders is getreden en gezegd heeft: „Ziedaar, Ik en de kinderen, die Gij Mij gegeven hebt.” [1, Dan). 10) Onze troost, ons heil en onze zaligheid staat daar in, dat Jezus als een Kindeke, als een Zoon van Adam in ons vleesch gekomen is, uit eene maagd geboren, gekruist, gestorven en begraven, opgestaan en ten hemel gevaren — als wij het voor ons zelf van harte gelooven, en aannemen als iets, dat ons verlorenen aangaat en om onzentwille is geschied, ons daarop verlaten, daarop vertrouwen, het met geestelijk verstand begrijpen, met het oog des geloofs zien, met de armen des harten aangrijpen en omvatten, — dat dit de Zoon Gods is en daarom in ons vleesch gekomen is, opdat Hij met lichaam en ziel, ja, met Zijne Godheid zelve Zich in de bres zou stellen voor ons tegen zonde, dood en duivel. Als mijn hart daarop neerzinkt in zijn verlorenheid, dan ben ik geholpen; daar kan ik mij op verlaten, daarin mij troosten en zeggen: Daar staat mijn God en mijn Heiland voor mij, — wie is het die verdoemt? Wie kan mij schade berokkenen? Wie kan mij iets doen? — Hij is de Zoon! Daartoe is Hij gekomen en mij gegeven. Hij is mijn leven, mijn heil, mijn gerechtigheid en zaligheid!

O, wat is het toch, dat Johannes uitroept en prijst:

„Ziet, hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft, namelijk, dat wij kinderen Gods zouden genaamd worden” (1 Joh. 3 vs. 1, 2) en: Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard, dat God Zijnen Eeniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem. (1 Joh. 4 vs. 9.)

Is Hij de Vader, dan zijn wij kinderen, en dan handelt Hij met ons, zooals een vader met zijn kinderen (Psalm 103) en zorgt voor ons als voor kinderen, dan komt Hij zelf op voor Zijn kinderen en leeft slechts voor Zijn kinderen, zoodat niemand ze uit Zijn hand zal kunnen scheuren (Johs. 10). Zijn liefde is toch machtiger dan alles en is eene eeuwige liefde.

Wat is er daarom kostelijker, hooger, zaliger, heerlijker voor een arm menschenkind, dan van Godswege door den Heiligen Geest om Christus' wil uit het Woord daarvan verzekerd te zijn, dat hij een kind Gods is, hoewel een kind van Adam en in hem een kind des toorns en der verdoemenis van nature, — en hoewel schuldig aan de overtreding van alle goede geboden Gods, ook nog voortdurend geneigd tot alle kwaad en in zichzelf geheel zondig geaard— en daarom ook voortdurend door de zonde geplaagd, door de Wet verdoemd, door den duivel vijandig bejegend, voortdurend aan allerlei nood, ellende, lijden en aanvechting blootgesteld! — nochtans en toch een kind, een kind Gods!

Maar hoe kan ik dat weten, — hoe den troost daarvan bewaren? Als ik niet op mijzelf zie, maar enkel op dat eenige Kind Jezus, hetwelk de Vader verheerlijkt en aan hetwelk Hij een zaad gegeven heeft en om wiens wil Hij, zooals Hij in Zijn Woord betuigt (waaraan ik mij heb te houden), mijn God en mijn Vader wil zijn en mij in genade wil aan nemen, mij in Zijn Eeniggeboren Zoon als kind wil aannemen en houden; — dus, als ik de oogen op Hem richt, op Hem mijn blikken vestig, — dat is: enkel geloof, — en in Hem den Vader aanzie. Immers Hijzelf de Zoon, die mijn Broeder wilde zijn en voor mij werd, zooals ik ben en wat ik ben, heeft God den Vader genoemd Zijn God en mijn God, mijn Vader en Zijn Vader! Hij heeft mij toch geleerd, in Hem God toe te spreken: Onze Vader!

Mijn Vader! (Matth. 6) En Hij heeft toch Zijn Geest van boven gezonden, door Wien wij roepen: Abba, lieve 11) Vader! (Rom, 8, Gal. 4).

Is Hij dan zóó Vader geworden, dat Hij Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar Hem voor ons allen, niet voor allen hoofd voor hoofd, maar voor „ons allen”, d.i. voor allen die gelooven (Joh. 1 vs. 12, Rom. 8 vs. 32) heeft overgegeven, — dan hebben wij daardoor niet alleen leven, vergeving van zonden, gerechtigheid en

eeuwige zaligheid, d.i. de volkomen uitredding onzer ziel voor tijd en eeuwigheid, maar ook al het andere, alles wat voor dit leven, wat voor het lichaam ons van noode is. Want hoe zou Hij ons met Hem niet alle dingen schenken? (*Rom. 8 vs. 32.*) Zoo is dan ook al het andere mede ingesloten. (*Vergel. Heideib. Catech. Vraag en Antw. 26 [Zondag 9] en Vraag en Antw. 120 [Zondag 46]*).

Indien wij kinderen zijn, zoo zijn wij ook erfgenamen en moeten met Christus alles beërven, — alles wat onze rijke hemelsche Vader heeft.

Indien wij kinderen zijn, dan altoos naar den Vader heen! Voor alles en tegen alles! In allen nood, benauwdheid en gevaar! — dan kunnen wij nergens blijven dan bij den Vader, en zullen, evenals Christus tot den Vader is gegaan, ook zijn waar Hij is: Zóó heeft Hij gezegd, dat heeft Hij door Zijn gebed verkregen. Zóó is het Zijn wil, zóó is het de wil des Vaders!

Indien wij kinderen zijn, dan is Christus onze oudste Broeder, en wij in Hem, evenals in het kindsrecht zoo ook in het erfrecht ingezet.

Ruben heeft zijne eerstgeboorte verspeeld, toen hij zijns vaders eer schond en zichzelf onbekwaam maakte. Juda is het, dien zullen zijn broeders loven. Zóó hebben wij in Adam onze eerstgeboorte verspeeld, die wij hadden naar de Wet en het verbond der werken. De ware Juda, die tot erfgenaam is ingezet tot erfgenaam van alles en tot lossen en wederbrenger naar de belofte en naar het verbond der genade — dien zullen zijn broeders loven! Zijn naam moet gezegend en alleen verhoogd zijn en eeuwig blijven!

Is onze eerstgeboorte verschoond en wedergebracht door het bloed van het Lam, d.i. door het bloed van den Eerstgeboren Zoon, — dan moet de verdere voorbijgaan en kan de Booze ons niet aan tasten; wij hebben het leven geërfd in plaats van den eeuwigen dood.

Maar is Hij onze Broeder, dan is Hij ons in alles gelijk, omdat Hij ons heeft aangenomen en ons vleesch en bloed is deelachtig geworden. Zoo kent Hij ons ook door en door en weet barmhartig te zijn en getrouw, — en dienovereenkomstig weet Hij ons te vertegenwoordigen bij den Vader. Hij weet, hoe het ons te moed is; want Hij heeft alles ervaren en doorstaan,

Zoo zal het dan ook daarbij blijven: „Die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordineerd, den Beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zij onder vele broeders (*Rom, 8 vs. 29*)

Een nieuwen naam hebben zij verkregen, welken niemand kent, dan die hem ontvangt. (*Openb. 2 vs. 17.*)

Zij hebben dien verkregen uit den Naam, Die boven alle namen is (*Fil, 2*), en van welken gepredikt wordt: „En de zaligheid is in geen anderen; want er is ook geen andere naam den menschen gegeven, waarin zij zullen zalig worden, dan de Naam van Jezus Christus van Nazareth (*Handel. 4 vs. 12, 10*), van Wien Johannes getuigt: Doch wij weten, dat de Zoon Gods gekomen is en heeft ons het verstand gegeven, dat wij den Waarachtige kennen; en wij zijn in den Waarachtige, namelijk in Zijn Zoon Jezus Christus. Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven,” In Zijn Naam alleen kunnen wij God kennen, in Zijn Naam alleen mogen wij God „Vader” noemen, in Zijn Naam alleen tot God bidden. Hij is de Bewerker van al onze zaligheid.

‘Wilt gij dus leven hebben, gij die verloren zijt en met den dood worstelt: — het, leven is in Zijn Zoon! (*1 Joh. 5 vs. 11, Joh. 1 vs. 4*): zooals van Hem onzen God, Koning en Heiland geschreven staat (*Ps. 72 vs. 14*): „Hij zal hunne ziel van list en geweld bevrijden en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijne oogen” — zóó gaat ook van Hem Zelf uit de uitnoodiging aan alle armen en ellendigen (*Matth. 11 vs. 28—30*): „Komt herwaarts tot Mij allen, die vermoeid en belast zijt” enz. en (*Openb. 21 vs. 6*): „Ik zal den dorstige geven uit de Fontein van het Water des Levens voor niet.”

(*Vergel. Openb. 22 vs. 17b, Joh. 7, Jes. 55*)

II

CHRISTUS, DE ENGEL DES HEEREN

Liefelijk, troostrijk, levenwekkend is het te ver nemen wat wij niet maar eenmaal maar herhaalde malen in de geschiedenis van Abraham lezen: En de Heere verscheen aan Abraham. Als men in aanvechting is, in het duister en in het donker wandelt, en er verschijnt aan iemand geen licht des levens, en als men veel nood heeft doorstaan, ja, dan leert men er acht op te geven; dan is het voor iemand een kostelijke vondst, ja niet anders dan een licht des levens, dat opgaat midden in de duisternis. (*Ps. 97 vs. 11, Ps. 112 Vs. 4; Jes. 50 vs. 10.*) Zóó ervaart men: Leven is in het licht, en het leven is het licht der wereld. (*Joh. 1*)

Is het niet zoo, wanneer er op eens staat: „Toen verscheen de Heere,” dat Hij Zich tevoren verborgen heeft gehouden, en men Hem niet heeft gezien? En hoe is het dan den arme en ellendige te moede, als de Heere Zich heeft teruggetrokken, als Hij Zich op een afstand houdt en terug treedt! En wederom: „Hoe wordt het iemand te moede, als na een langen en duisteren nacht de Heere verschijnt, het licht eensklaps de dichte wolken doorbreekt, de Zon der gerechtigheid, de Levenszon weder op gaat, het Aangezicht Gods in Christus Jezus weder om in de heerlijkheid der genade blinkt!

Wat heeft men, als God ver is, als Hij Zijn Aangezicht verbergt, als Hij heeft opgehouden te spreken, als Hij opgevaren is van den mensch tot wien Hij heeft gezegd: Ik ben uw God, uw heil, uw leven! Ach, men is alleen, men ziet zich in de woestijn, en in de eenzaamheid, men voelt zich in de verlorenheid, zijn verschrikkelijk niets, zijn dood, Ja, men heeft het goede Woord; maar wat kan een mensch met het Woord beginnen? Kan een doode ook zijn ledematen bewegen, zich verroeren, het Woord handhaven? En of het ook in het hart leeft ook ongezien en onbewust, of het zaad van het eeuwige leven ook niet verdelgd en niet verstikt kan worden, — en of er, — juist omdat er leven in den dood geworpen is, — een worstelen van het leven naar het leven heen en naar den God des levens heen — aanwezig is: — wat er gevoeld en ervaren wordt — is toch enkel ellende, zonde, nood en dood!

Maar de eeuwige trouwe Bondsgod, — als Hij Zich eenmaal met een mensch heeft verbonden, — Hij vertoont Zich weder, of Hij Zich ook voor eene wijle onttrekt. (*Jes. 54*). Hij wil tot ons komen en woning bij ons maken. Hij, onze God en Heiland heeft het gezegd (*Joh. 14 vs. 23*). Maar Hij woont zóó bij ons, dat, terwijl Hij werkelijk in ons hart als in een tempel blijvende woning heeft genomen (*1 Cor. 6*), Hij op de andere zijde telkens van nieuws intrekt, ons telkens weer opzoekt, bezoekt met Zijn genade, naar ons omziet in Zijne ontferming. Want Hij heeft ook gezegd: „Wie Mij lief heeft, die zal van Mijn Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelf aan hem openbaren” (*Joh. 14 vs. 21*), hem wederom verschijnen, Mij voor hem duidelijk zichtbaar maken. Hij houdt Zijn Woord, en hoe dikwijls Hij zich ook verbergt, des te heerlijker verschijnt Hij weer. Juist dat „Hij verscheen” is een waar maken en eene vervulling van die belofte: „Ik wil Mij aan hem openbaar maken.” Zóó is God van het begin der wereld af met Zijn geloovigen, Zijn heiligen, Zijn uitverkorenen om gegaan. Hij blijft voor hen te allen tijde dezelfde en betoont Zich steeds als dezelfde. Maar wegens den veelvuldigen nood, de veelvormige ellende van Zijn menschenkinderen openbaart Hij Zich in verschillende gedaante, zooals wij ook van den Heere Jezus lezen (*Marcus 16 vs. 12*): „En na dezen is Hij geopenbaard in eene andere gedaante.”

Maar hoe openbaart God Zich nu aan de menschen? In Zijn Zoon, in Zijn Woord, door Zijn Geest, Van den beginne af heeft Hij Zijn volk, Zijn Gemeente, Zijn Kerk gehad, die Hij voor zichzelf heeft geschapen, die naar Hem hoort en door Zijn Woord en Geest wordt geregeerd. Aan haar heeft Hij Zich te kennen gegeven in Zijn Zoon; Hij is haar God en Zaligmaker geworden in Zijn Zoon, — Hij heeft haar verlost in Zijn Zoon, heeft woning genomen in haar in Zijn Zoon en Geest, — en verkeert met haar in Zijn Zoon, Die Mensch worden moest en Mensch geworden is.

Als wij nu lezen in *Hebr. 1 vs. 1*: „God voortijds veel maal en op velerlei wijze tot de Vaderen gesproken hebbende door de profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door den Zoon,” — dan volgt daaruit niet, dat Hij niet vroeger ook door den Zoon gesproken, Zich geopenbaard zou hebben en verschenen zou zijn, of dat Degene, door Wien God van den aanvang af tot de Vaderen heeft gesproken, niet Dezelfde zou zijn als de Zoon. Er is hier sprake van den Zoon, die in het vleesch verschenen is; in deze gestalte heeft Hij door den Zoon slechts in de laatste dagen tot ons gesproken; maar in eene andere gestalte heeft Hij ook tevoren door den Zoon gesproken. Want afgezien daarvan, dat de Geest van Christus in de Profeten was (*1 Petr. 1 vs. 10, 11; Gal. 4 vs. 6*) en zij door den Heiligen Geest, den Geest van Jezus Christus het Woord ontvingen, en dat het dus Christus, de Zoon des Vaders is, Die door den Geest in de Profeten tot de vaderen sprak, — is het te allen tijde slechts de Zoon geweest, in Wien de Vader Zich openbaarde, in Wien Hij tot de geloovige vaderen en tot de profeten kwam en met hen sprak, namelijk niet alleen in het Woord der belofte, maar ook op persoonlijke wijze, in eene aangenomen gestalte, en naar de mate van den tijd der ontwikkeling van de belofte, voordat de volheid aanwezig was, niet zoo onder den Naam des Zoons, welke Naam voor de volheid des tijds voor behouden was, om in de volle heerlijkheid der genade te worden geopenbaard, — maar onder een

anderen Naam, en deze Naam is — de Engel des Heeren.

God kan Zich niet onmiddellijk aan den mensch openbaren, niet in onmiddellijke gestalte in Zijn eigenlijk rein Goddelijk Wezen tot den mensch treden — dat duldt Gods Majesteit niet, en de mensch zou verteerd worden — het aanschouwen der Heiligheid zou hij, daar hij stof, aarde en assche, daar hij zondaar, mensch, vleesch is, — niet kunnen verdragen. Dat weet men, als men zich als zondaar voelt, — dan leert men wat het Woord is, dat God alle en in het Woord tot ons spreekt en komt. Er is dus noodig eene bemiddeling, eene gestalte, die in 't midden treedt. En daar God Zich naar Zijn eeuwige ontferming wilde nederbuigen tot arme menschen, Zich met hen wilde inlaten, met hen wilde verkeeren en spreken van genade en van vrede, van verlossing, van gerechtigheid en eeuwig leven, van zaligmakende kennis Gods, Zich dus wilde openbaren, niet tot den dood, om te verteren, maar ten leven, heeft Hij den Zoon daartoe besteld. En daar nu God Zich openbaart in den Zoon, in het Woord en in Zijn Engel — dient dat alles tot verheerlijking van het Woord, dat God tot ons spreekt. Zoo openbaart Zich dan de Vader in den Zoon, Die Zich daartoe hult in eene gestalte, die de mensch vermag te verdragen en te vatten. Daarom is juist de Zoon altijd de Openbaarder van den Vader en heet daarom in 't bijzonder het „Woord” en Degene, in Wien de Naam Gods is, d.i. de volheid der volmaaktheden Gods is, naar Zijne openbaring. Maar voordat Hij in ons vleesch kwam en in gelijkheid der menschen, in doen en laten werkelijk als een mensch bevonden, in alles aan Zijn broeders gelijk geworden, van wie Hij vleesch en bloed had aangenomen, — verscheen Hij niet slechts in het Woord der Belofte, waardoor Hij van tijd tot tijd als Eerstgeboren Zoon in de wereld werd ingebracht (*Hebr, 1 vs. 6 vergel. Ps. 97 vs. 7 12*) en *Genesis 18 vs. 10; 17 vs. 19; 21 vs. 1 vv. Rom. 9 vs. 7—9*), maar ook in eene aangenomen voorbijgaande gestalte, waardoor tegelijk voorafgeschaduwde werd Zijne toekomstige waarachtige volledige Menschwording, die zich ondertusschen in het Woord der belofte ontwikkelde.

Ofschoon Hij nu als zoodanig reeds bekend was onder den Naam des Zoons (*2 Sam. 7 vs. 14 verg. Hebr. 1; Ps. 2 vs. 7 verg. Hebr. 1; Hosea 11 vs. 1 verg. Matth. 2; Spr. 30 vs. 4*), was toch Zijn gewone naam „Engel des Heeren” en verscheen Hij als Engel des Heeren.

Zoals nu uit de nederheid van Christus in dienstknechtgestalte steeds naar voren blinkt Zijne Goddelijke hoogheid, zien wij juist ook uit dezen Naam, dien Christus draagt, de genade Gods in Christus Jezus, en zij verheerlijkt zich daarin wederom op bijzondere wijze tot onzen troost.

„Engel” is de naam van een schepsel en beteekent, of „gezant”, en duidt iemand aan, die een boodschap brengt of een dienst verricht in opdracht van één die hooger is, zijn heer — namelijk van God.

Engelen zijn en heeten die tallooze geesten in den hemel, die God heeft geschapen tot Zijne verheerlijking en bestemd tot den dienst der menschen, — zij zijn geschapen wezens, gediensstige geesten, met groote heerlijkheid toegerust, machtig, maar niet almachtig, van hooge wijsheid, maar niet alwetende. Wij lezen van hun wezen en bestemming *Hebr. 1 vs. 14*: Zijn zij — de engelen — niet allen gediensstige geesten, die tot dienst uitgezonden worden om dergenen wil, die de zaligheid beërven zullen? Zij zijn dus niet alleen als schepselen, als creaturen, die God gemaakt heeft, maar ook als gezanten en boodschappers in den dienst Gods, — geringer dan Hij, die ze gezonden heeft en hun op dracht gegeven heeft, hoewel zij hooger en meer volmaakte wezens zijn dan de menschen (*Job 4 vs. 18, 19; 15 vs. 15, 16*).

Wat is dus hun bestemming? Zooals de rijkswet Gods is: De meerdere zal den mindere dienen, zoo zijn deze hooge hemelvorsten, deze machtige, geweldige geesten aan de nederige, arme, zwakke menschen tot dienaren en helpers toegevoegd, en dezen dienst te verrichten naar de hun van God aangewezen plaats is evenals hun Plicht, hun zaligheid. Dien dienst verrichten zij snel, bereid willig, ijverig, met vuur. (*Ps, 104, Jes. 6*). Dat zij daartegenover zich aan dezen dienst niet wilden onderwerpen, niet op het kleine wilden letten, niet wilden kinderen bewaren en behoeden, was de hoogmoed, de val en het ongeluk der booze engelen. Beide dingen zijn leerrijk voor ons menschen kinderen en dienen ons niet alleen tot troost maar ook tot leering (*Matth. 6 vs. 10*), en zij leeren ons buitendien er iets van begrijpen wat het wil zeggen, dat Christus Engel wordt genoemd ofschoon Hij niet een engel en in 't algemeen geen schepsel is, maar God, Heer en Schepper van alle engelen, waarom Hij ook heet: Heere der heirscharen. Daar om straalt ook reeds daarin de heerlijkheid der genade naar voren, dat de Heere der hemelsche heir scharen Zich zóó wilde vernederen, dat Hij een engel wilde heeten en dus niet wilde heerschen maar wilde dienen (*verg. hier slechts Job 33 vs. 23*), ja Zich wilde vernederen beneden de engelen *Ps. 8 vs. 6, Hebr. 2 vs. 7, en Matth. 26 13, Ps. 40*.

De naam „engelen” wordt echter ook aan de herders en leeraars in de Gemeente des Heeren gegeven, die Hij gezonden heeft en zendt om het Woord te prediken (*Openb. 2, vs. 1, 8, 18; 3 vs. 1, 7, 14, Mal. 2 vs. 7; verg. Jes. 52 vs. 6, 7; 2 Cor. 5 vs. 20*).

Maar doordien de Eeniggeboren Zoon van God den Vader, Die God, Schepper en Heere is over alle dingen, — dezen Naam (naar Zijn dienst, die daaraan beantwoordt), heeft willen aannemen, dien anders slechts Zijn dienstknechten dragen, die toch voor Zijn Heilige Majesteit verteerd worden (*Job 4 vs. 18, Jes. 6*), openbaart Hij daarin de heerlijkheid der genade, de hartelijke barmhartigheid van God den Vader en de vrijwillige liefde van den Zoon.

Want Hij, de Zoon, is in het huis, en dus hooger dan al Zijn knechten (*Hebr. 3 vs. 2—6, waar Hij als Zoon des huizes tegenover den knecht, Mozes, gesteld wordt*) en regeert in eeuwigheid over alles als Heere in eenheid met den Vader en den Heiligen Geest. Toch heeft Hij ons ten goede Zich willen laten „zenden”, en willen komen als een bode en dienstknecht des Vaders om al den wil Gods tot heil te verkondigen, te

doen en te verrichten, Zich geheel voor ons arme menschen over te geven, om de blijde boodschap, het Evangelie des vredes te brengen. Hij heeft willen komen niet alleen om den wil des Vaders van onze verlossing als Profeet en Leeraar te openbaren als een heraut, maar ook om dezen wil als een dienstknecht te vervullen als Hoogepriester en uit te voeren als Koning.

Dat Hij, hoewel Hij de Zoon was en bleef, toch zulk een engel en gezant werd, die door den Vader werd gezonden en diens gevolg in de wereld kwam om den wil des Vaders tot heil der verlorenen uit te voeren, lezen wij dikwijls in het Evangelie van Johannes en elders (*b.v. Joh. 3 vs. 17, 34; 4 vs. 34; 5 vs. 30, 36, 37; 6 vs. 57, 38, 39, 40; 7 vs. 16; 10 vs. 36; 12 vs. 49; 17 vs. 3, 8, 18, 21; Rom. 8 vs. 3; Gal, 4 vs. 4; Jes. 61 vs. 1, 2*

— *Joh. 1 vs. 9, 11, 15, 30; 3 vs. 13, 19; Marc. 1 vs. 35 Vg. Jes. 61 vs. 1 vv. met Luc. 4 vs. 17 vv.; Ps. 40 vs. 7, 8, 9 verg. Hebr. 10 vs. 5.)*

Hetzelfde zegt ook de Naam, dien Hij bij de profeten draagt, „Knecht” en wel op bijzondere en onderscheidende wijze „de knecht des Heeren” *Verg. Fil. 2. — (Jes. 42 vs. 1, 19; 49 vs. 1, vv. 5, 6; 50 vs. 4—10; 52 vs. 13 vv. en 53;*

61 vs. 1 vv., 63; Zach. 3 vs. 8; 6 vs. 12; Ps. 40vv.), als hoedanig Hij geheel van den Vader afhankelijk was, (Jes. 42 vs. 18, 19; 50 vs. 4—9; 49 vs. 1, 2, vv.)

En omdat Christus door het Woord der belofte in het Volk was, maar Zich nog in de ontwikkeling bevond wat de openbaring in ‘t vleesch aangaat, wordt van Hem Zijn Naam ook overgedragen op het volk Israël, of het volk Israël wordt in Hem, zooals Hij in het volk was, „Zoon Gods” (Hosea en „Eerstgeboren Zoon (Hos. 14)) en „knecht Gods” genoemd (*Jes. 44 vs. 1, 2, Jerem. 30 vs. 10. 15)*)

Gelijk Christus nu „Engel” heet en in den meest volmaakten en hoogsten zin het ambt van een Engel heeft overgenomen, zoo heeft ook Hij, evenals de engelen, geen wil, geen eigen wil, maar des Vaders wil is Zijn wil; dezen wil te doen, heeft Hij Vrijwillig op Zich genomen (*Ps. 40 vs. 7 vv. Fil. 2*), en dat is Zijn zaligheid, Zijn leven, Zijn spijze, Zijne door Hem zelf vrij gekozen plicht en Zijn zaligheid. Want Hij Zelf zegt: Mijne spijze is, dat Ik doe den wil desgenen, die Mij gezonden heeft, en Zijn werk volbrengende (*Joh. 4 vs. 34*); en: Ik zoek niet Mijn wil, maar den wil des Vaders, Die Mij gezonden heeft (*Joh. 5 vs. 30, 6 vs. 38 Verg. Ps. 40 vs. 7, 8 en Hebr, 10 vs. 5 vv.*)

Daarom bidt Hij ook in de uiterste aanvechting nog: „Vader, niet Mijn wil maar Uw wil geschiede”, of: „niet gelijk Ik wil maar gelijk Gij wilt” (*Matth. 26 vs. 39; Luc. 22 vs. 41 (verg. Jes. 49 vs 4)*). En gelijk Hij deed, zoo leerde Hij ook Zijn discipelen te doen, te bidden en te leeren naar het voorbeeld der engelen. (*Matth. 6 vs. 9 verg. hier bij Heid. Cat. Vr. 124 Zondag 49*). De wil des Vaders echter, waartoe Christus om dien te doen gekomen is, is het heil, de redding van wat verloren is. (*Joh. 6 vs. 39, 40; 10 vs. 17*).

Zoo heeft dan Christus als Knecht en Engel des Heeren in vrijwillige vernedering van Zichzelf, zoo als Hij, de Wetgever, als Middelaar en Mensch in onze plaats, Zich vrijwillig onder de Wet geplaatst heeft, boven welke Hij stond, Zich ook onderworpen (*Fil. 2*) aan de door Hem gegeven Rijkswet: de meerdere zal den mindere dienen, zooals Hij, ofschoon de Heer en Gebieder, van Zichzelf zegt: „Des menschen Zoon is niet gekomen om gediend te worden maar om te dienen en Zijn leven te geven tot een rantsoen voor velen.” (*Matth. 20 vs. 28; Joh. 13 vs. 4 vv.; Fil. 2 vs. 7.*)

Evenals Hij nu het ambt van een engel of die naar op Zich genomen had en op den tijd, door den Vader bestemd Zich als knecht en bode liet „zenden” en „kwam”, in welken tijd van Zijn zijn in het vleesch Hij dan bijzonder den naam „Zoon”, (zowel „Gods Zoon als „menschen zoon”) droeg, zóó droeg Hij vóór Zijn komst in het vleesch, Zijn menschwording, in ‘t bijzonder den Naam „Engel des Heeren”, maar zóó, dat het openbaar is, dat Hij is de Heere van den hemel Zelf, zoodat daaruit blijkt Zijn eeuwige Godheid. Maar beide keeren was Hij de Gezant Gods aan Zijn Gemeente (*vg. Jes. 42 vs. 1 met Matth, 3 vs. 17 en Matth. 17 vs. 5*).

Intusschen heet Christus — en hier blijkt het wezenlijke onderscheid — niet eenvoudig „engel” of „een engel des Heeren”, maar op bepaalde en onderscheidende wijze „de Engel des Heeren”. Ofschoon Hij dus den Naam „Engel” draagt, is Hij toch naar Zijn natuur en Zijn Wezen niet een engel (de engelen zijn Zijn schepselen); maar Hij heet „Engel”, vanwege Zijn Middelaarsambt, waarvoor Hij door den Vader is gezonden, om het te verrichten. En wanneer er met dezen Naam toch ook wordt aangeduid Zijn niet hooge stand, daar Hij gezonden werd tot heil van hen, die de zaligheid door Hem zouden beërven, — dan blijkt daaruit juist des te meer Zijn Goddelijke hoogheid. Want niet alleen verricht deze Engel een ambt en werk, dat voor alle werkelijke, geschapen engelen te hoog, te groot en te zwaar is, maar deze Zijn Naam zelf onderscheidt Hem immers van alle andere engelen, en er wordt van Hem gesproken zooals er van geen engel gesproken wordt, Hij heet dus „de Engel” naar Zijn ambt, Zijn dienst, Zijn zending, die boven allen dienst en alle ambt der engelen verheven zijn, — maar is niet een engel — naar Zijn natuur en Zijn wezen. (*Verg. Hebr. 1 vs. 5, ook Ps. 2 vs. 7, Ps. 110 vs. 1*).

Uit alles wat wij van dezen „Engel des Heeren” lezen, blijkt dat Hij geen geschapen engel, maar dat Hij de Schepper -engel, de Wezens-engel, de Aangezichts-engel, de Openbarings-engel is. Het geheel ligt reeds daarin uit gesproken, dat deze „Engel des Heeren”, of „Engel van Jehova” ook ronduit zelf „Jehovah” of „Heere”, ook „Engel Gods” en „God” genoemd wordt, zoo dat beide Namen met elkander afwisselen en de één voor den ander gezet wordt; — dienovereenkomstig spreekt de Schrift van den Engel van Jehovah niet anders dan van Jehovah zelf. Dat ontmoeten wij op alle plaatsen, waar er van dezen Engel des Heeren sprake is en elke plaats geeft dus vanzelf te kennen, of er de Engel van alle engelen of ergens een andere, geschapen engel bedoeld is.

Maar het zou te ver voeren alle plaatsen na te gaan en bij elke plaats afzonderlijk aan te toonen, wat wij er uit moeten opmaken tot verklaring van den Engel des Heeren. Het zal voldoende zijn eenige van de voornaamste plaatsen uit te leggen en de overige slechts aan te halen.

Het feit op zichzelf, dat Christus vóór Zijne menschwording reeds van den beginne aan en wel als Heere of Jehovah aan de vaderen is verschenen, met hen heeft gesproken en verkeerd, behoeven wij hier op grond van Gods Woord in de geschriften van Mozes en de Profeten en naar het getuigenis der Apostelen slechts te vermelden 16), daar wij later op den Naam Jehovah of Heere in ’t bijzonder zullen terugkomen; in hetgeen hier onmiddellijk volgt hebben wij alleen zulke plaatsen, waar er sprake is van den Engel van Jehovah of van den Engel des Heeren.

Niet overal is de engel des Heeren: Christus; dikwijls verschijnen de geschapen engelen, Maar ’t is niet moeilijk te onderkennen, wie het telkens is. De overweging der bepaalde plaatsen zelve, waar Christus als Jehovah verschijnt, zal ons de uitleggingsregel aan de hand doen, die Luther aldus uitdrukt: „Zoo dikwijls als de Schrift eene verschijning vermeldt als *Gen. 18*, en zoo dikwijls duidelijk gezegd wordt: de Heere (Jehovah) verscheen, verstaan wij onder den Heere niet een (geschapen) engel, maar den Zoon Gods, Die mensch zou worden, namelijk onzen Heere Jezus Christus, Die waarachtig God is en waarachtig mensch.” En het zelfde geldt nu ook van die plaatsen, waar Christus als Engel van Jehovah of de Engel des Heeren tegelijk als Jehovah verschijnt.

Zulke verschijningen nu van den Engel des Heeren vinden wij in de geschiedenis van de vlucht van Hagar vóór de geboorte van Ismaël, toen zij reeds zwanger was (*Genesis 16*), in de geschiedenis van het wegdrijven van Hagar met haar zoon (*Genesis 21*); bij het offeren van Izak (*Gen. 22*), bij de vlucht van Jakob in Bethel (*Gen, 28 vs. 11 vv.; verg. Gen. 31 vs. 11, 13*), bij den worstelstrijd van Jacob aan het veer van den Jabbok (*Gen. 32 vs. 24 vv., 28—30 verg. Hozea 12 vs. 4, 5 en Genesis 35 vs. 9—15 en Gen, 48 vs. 15, 16*); bij Mozes in Midian (*Exod. 3 vs. 2 vv. verg. vs. 4*

en 6, en H. 4 verg. Hand, 7 vs. 3, 30, 31, 33 en Hebr. 12 vs. 25) bij den uittocht uit Egypte (*Exod. 14 vs. 19*), bij den tocht door de woestijn (*Exod. 23 vs. 20—23 en 32 vs. 34, verg. Num. 20 vs. 16 en Jes. 63 vs. 9, 1 Cor, 10*) vóór de verovering van Jericho (*Joz. 5 vs. 13—15 Verg. 6 vs. 2*), bij de Richteren (*Richt. 2 vs. 1—4*), Gideon (*Richt. 6 vs. 11, 14, 18, 20, 22, 24*), Manoah (*Richt. 13 bijz. vs. 3, 6, 9, 13, 15, 16, 17, 18, 21 verg. Exod. 3 vs. 14, Gen. 32*) bij Zacharia in het gezicht (*Zach. 1 vs. 9, 11 vv. Verg. Openb. 22 vs. 16 en Marcus 1 Zacharias 3 vs. 1 vs.*); in de belofte van Christus en Johannes bij *Maleachi* (*3 vs. 1*).

Zien wij nu in 't bijzonder om te beginnen op de eerstgenoemde verschijning van den Engel des Heeren aan Hagar op haar Vlucht (*Gen. 16*).

Wij lezen daar Vooreerst (*vs. 7*): De Engel des Heeren vond haar — Hagar — d.i. trof haar aan, kwam tot haar, trok zich haar lot aan en sprak met haar (*vs. 8 vv.*), gelijk immers God zulk een God is, Die Zich het lot der armen en hulpeloozen aantrekt ondanks hun onwaardigheid. Ofschoon Hagar Hem niet zegt, waarom zij voor haar vrouwe gevlucht is (*vs. 8*), geeft de Engel des Heeren (*vs. 9*), die de zaak doorziet (verg. van den Heere Christus: „Hij wist wat in den mensch was” en *Joh. 1 vs. 49, 2 vs. 25*) —, als een wijs en rechtvaardig en tegelijk goedertieren rechter haar een bevel, dat haar op haar plaats wijst (*vs. 9*). Zooals namelijk een engel geen eigen wil heeft, maar op zijn plaats en in zijn hem aangewezen dienst blijvende alleen in den wil van Dengene Die boven hem staat leeft en Dien in onderworpenheid gehoorzaamt, vermaant hier de Engel des Heeren Hagar, daar te blijven waar zij behoort, zich volgens haar plicht te onder werpen, zich niet aanmatigend te gedragen, ook niet weg te loopen. Dat is een oordeel naar recht en gerechtigheid, naar waarheid in liefde. Wat nu verder volgt geeft ondubbelzinnig te verstaan, dat het God de Heere Zelf is, Die hier spreekt en verschenen is. Want ten eerste geeft de Engel des Heeren eene belofte, hetgeen alleen God kan doen, en wel in Zijn eigen Naam, geheel van Zich uit, niet maar slechts in opdracht en in den Naam van God, Die Hem zou gezonden hebben enkel om zulks aan te zeggen. En wel belooft Hij Zelf haar iets wat alleen de Almachtige God niet slechts weten, maar ook scheppen en geven kan, Wij kunnen de woorden dus niet opvatten als woorden van een door God gezonden, geschapen engel, b.v. van Gabriël gesproken als in *Matth. 1 of Lucas 1*. Want de Engel des Heeren zeide hier (*vs. 10*) van Zich Zelf, dat Hij het zou doen; Hij spreekt in de Eerste Persoon, in Eigen Persoon; zóó spreekt nooit een geschapen engel in hetzelfde geval, wanneer hij over God spreekt, maar alleen in de Derde Persoon, als over zijn Heer, in wiens opdracht hij verschijnt: „Hij zal” — enz. of hij voegt er, zooals de Profeten ook doen, een „spreekt de Heere”, of „is het Woord des Heeren” tusschen. Een geschapen engel spreekt slechts als aankondiger van wat God doen wil en belooft niet als een, die zelf belooft en tot stand brengt. Nu is echter juist het werk, dat de Engel hier Zichzelf toeschrijft en belooft te doen, een bij uitsluiting Goddelijk werk. Vermeerdering van het zaad te beloven en te geven is enkel Gods zaak (*zie slechts Ps. 113 vs. 9, Ps. 128 vs. 3, 4. Genesis 1 vs. 28*), vooral bij een onvruchtbare (*Ruth 4 vs. 13, Genesis 17 vs. 15, 16, 18 vs. 10 vv.*). Verder (*vs. 11*) onderscheidt zich de Engel des Heeren van Jehovah den Heere op dezelfde wijze als bij *Zacharia 3 vs. 2*, en als Jehovah van Jehova, d.i. de eerste Persoon der Goddelijke Drieëenheid van de tweede, God de Vader van God den Zoon wordt onderscheiden (*Gen. 19 vs. 24 verg. Joh. 10 vs. 30, 14 vs. 9—11, 1 Joh. 5 vs. 7 en elders*).

Dat nu deze Engel des Heeren werkelijk „God”, de „Heere” „Jehova” Zelf is, als zoodanig Zich heeft geopenbaard en te kennen gegeven, en door Hagar zelf als zoodanig erkend en genoemd is, geeft zij zelf duidelijk genoeg in haar woorden (*vs. 13*) en in haar handeling (*vs. 14*) 17) te verstaan. Hoe verschillend ook der plaats (*vs. 13*) vertaald wordt, allen zeggen toch, dat de eeuwige, waarachtige, levende, heilige en barmhartige God Zichzelf aan Hagar heeft geopenbaard in de heer heerlijkheid van Zijn genade. Zelfs Joodsche uitleggers verklaren, dat het „Woord

des Heeren” tot Hagar heeft gesproken en dat de heerlijkheid des Heeren haar is verschenen, of dat zij den „Naam van het Woord des Heeren”, Die zich aan haar had geopenbaard, heeft aangeroepen (verg. Exod. 23 vs. 20 vv.). In ‘t algemeen kunnen zelfs de Joodsche uitleggers, ofschoon de meesten het zoeken te vermijden om den zoo dikwijls voorkomenden „Engel van Jehovah” tegelijk Jehovah Zelf te laten zijn, er toch niet buiten te erkennen, dat dezen in innigste, onafscheidelijke gemeenschap met elkander staan. Eenigen zeggen zelfs ronduit, dat het geen geschapen engel maar de Verlosser Engel (Engel-Goël) is. (Verg. Gen. 48 vs. 16 en Job 33 vs. 15—23).

Nog Verder opheldering geeft ons de verschijning van den Engel des Heeren hij de uitwerping van Hagar (Gen. 21). Toen Hagar in de woestijn haar versmachtenden knaap weggelegd 18) (vs. 15) en zich in haar smart verwijderd had (vs. 16), verhoorde God de stem van den knaap (vs. 17; verg. Matth. 23 vs. 37) 19). En de Engel Gods (elders: Engel des Heeren) riep van den hemel. Onmiddellijk dringt door tot den onzichtbaren God, tot in het hart Zijner erbarming, de hartschreeuw van den hulpelooze, namelijk van het kind. En in den Bemiddelaar en Openbaarder geeft God antwoord en hulp. Eerst spreekt nu de engel Gods in Gods Naam over God als over een Derde (vs. 17 evenals Handel. 10 vs. 3, 4 een engel, Luc. 1 vs. 11 vv. vooral vs. 19 en elders) en over Christus. Maar dan dadelijk spreekt Hij in Zijn eigen Naam (vs. 18 evenals Handel. 16 vs. 10) en zegt haar in eigen Naam aangaande Ismaël wat God tevoren Zelf evenzoo van Ismaël tot Abraham gezegd had (vs. 13). Maar waarom God zoowel daar bij Abraham den uitverkorene, die de belofte had, en nu ook den zoon der belofte had gekregen, als hier, bij Hagar (vs. 17—20), niet „Jehova” d.i. HEERE en Verbondsgod, maar algemeen „God” wordt genoemd, heeft zijn goede en duidelijke reden, Er kan hier in ‘t geheel niet „Jehova” staan, maar er moet volstrekt „God” staan; want er is hier geen sprake van den erfgenaam der belofte van den trouwen Verbondsgod, (zooals nog vs. 1) maar van den naar vleesch geboren Ismaël. En hoe juist daarin de verborgenheid der genade van den God en Vader van onzen Heere Jezus Christus geopenbaard is, dat leert ons de Apostel Paulus (Gal. 4) uit het Woord der Schrift: In Izaäk zal u het zaad genoemd worden, Daartegenover treedt nu weer de Naam Engel des Heeren in de plaats van Engel Gods, waar het gaat om Abraham en het zaad der belofte bij de offering van Izaäk (Gen. 22 vs. 11 vv.), waarin ons wederom de komende Christus voor oogen gesteld wordt. (Hebr. 11 vs. 17—19, Rom. 4 vs. 17—25).

Men moet voor God tot zondaar gemaakt zijn en in den nood geleerd hebben, om op Gods Woord’ acht te geven, om in zulke onopvallend-wijze schakeeringen (die men in den nieuwen tijd met groot onverstand en onkieschen zin mishandeld heeft) voor zichzelf den levenstroost te vinden, dien de Heilige Geest daarin heeft neergelegd. Ook weet slechts hij, dat God niet onmiddellijk met den mensch in gemeenschap kan treden, die zich voelt als zondaar, vleesch, vleeschelijk, onder 20) zonde verkocht. Ook hier bij Abraham nu spreekt de Engel des Heeren in Zijn Naam (Gen. 22 vs. 12, verg. Rom. 8 vs. 32, waar de Apostel Paulus deze woorden op de meest lieflijke, troostrijke wijze heeft omgezet), hetgeen Abraham wel verstaat (vs. 14); ja, Hij zweert bij Zichzelf (vs. 15, 16) den eed der belofte Gods (vs. 16, 17 vv. verg. met Hebr. 6 vs. 13, Luc. 1 vs. 73, 68, Ps, 105 vs. 9).

Hoe Jakob dezen Engel, met Wien hij heeft geworsteld (Hozea 12 vs. 4 verg. Gen, 32), heeft gekend, belijdt hij, waar hij Jozefs zonen aan de hand 21) van het geloof zegent (Hebr. 11 vs. 21) en in den Heiligen Geest spreekt met de woorden: De Go d, voor Wien mijn vaderen, Abraham en Izak, gewandeld hebben, die God, Die mij gevoed heeft van dat ik was, tot op dezen dag; die Engel, Die mij verlost heeft van alle kwaad, die 22) zegene deze jongeren. (Gen. 48 vs. 15, 16); daar mee schrijft hij aan Hem de Genade van den verlossenden God en Heiland en de volheid van alle zegeningen toe, doordien hij Hem zijn Engel-Goël 23) noemt en Hem om den zegen smeekt. (verg. Gen. 32).

Bij de verschijning in den braambosch aan Mozes (*Exod. 3*) wisselt de Naam „Engel des Heeren” af met den Naam „Heere” en „God” (*Exodus 3 vs. 2, verg. met vs. 4 en vs. 6*). Zie hetzelfde Handel. 7 vs. 30—33 vv., en deze „Heere”, „Jehova” of Engel van Jehova” noemt Zich Zelf den „God van Abraham, Izaäk en Jakob” (*Exod, 3 vs. 6 Handel. 7 vs. 31, 32*), Dat heeft nooit een geschapen engel gezegd. Mozes erkent Hem daarom ook als HEERE en God, want er staat (*vs. 6*): „want hij vreesde God aan te zien”, en hij spreekt Hem toe als „God” (*vs. 11, 13 vv., H. 4 vs. 10 en elders*) en met het woord dat Gode uitsluitend toekomt: Adonai, niet Adoni (*H. 4 vs. 13*), en God spreekt tot Hem als God en Heere (*vs. 6, 7 vv. 12, 14, 15 vv. en H. 4*).

Evenals bij Mozes lezen wij dezelfde geschiedenis ook uit den mond van Stephanus (*Handel. 7*), die uit Heiligen Geest voor den Hoogen Raad het getuigenis van Jezus staande houdt op grond der Schriften van Mozes. En hij voegt er aan toe, dat God door de hand van den Engel, die in den braambosch aan Mozes verschenen was, dien Mozes tot een overste en verlosser heeft gezonden (*Hand. 7 vs. 35—38*). God de Vader zendt Heilanden en herders tot Zijn volk (*Matth. 9 vs. 38, Richt. ...*) door den Zoon (*Hand. 7 vs. 35*) en de Zoon, onze Heere, zendt hen (*Ef. 4 vs. 11 vv. verg. vs. 8 vv.*); en de Heilige Geest zendt hen (*Hand. 20 vs. 28*), dus de Drieëenige God, Vader, Zoon en Geest. En deze verborgenheid is overal in de boeken van Mozes, de Richteren, de Profeten, Evan gelisten en Apostelen geopenbaard, — zooals we daareven hebben aangetoond ook in de plaatsen van den „Engel des Heeren” (*als Exod. 3 en 4*). Ware deze Engel een geschapen engel zonder meer, dan zou Hij zich uitdrukkelijk hebben moeten bekend maken en verklaren als een Dienaar, wanneer Hij zoo van Godswege sprak; maar Hij spreekt steeds zelfstandig in Zijn eigen Naam. Zóó verklaart Mozes Hem, doordien Hij in Zijn zegen zegt: van de goedgunstigheit Desgenen, die in den braambosch woonde, kome de zegening op het hoofd van Jozef (*Deut. 33 vs. 16 verg. Hand, 7 vs. 38*), voor den God van alle genade en allen zegen (*Exod. 3 vs. 6*), juist zooals Jakob (*Gen. 48*).

Deze Engel des Heeren dus, die God de Heere Zelf is en heet, die als God en Heere spreekt, Zich te kennen geeft en handelt, en als God en Heere gekend en aangeroepen wordt, is „het Beeld des onzienlijken Gods” (*Col. 1 vs. 15*), „Zijn geliefde Zoon, in Denwelken wij de verlossing hebben door Zijn bloed” (*Col. 1 vs. 13, 14*), „de Zoon (Gods), dewelke, alzoo Hij is het afschijnsel Zijner heerlijkheid en het uitgedrukte Beeld Zijner zelfstandigheid,... de reinigmaking onzer zonden te weeggebracht heeft” (*Hebr. 1 vs. 2, 3*) — dus onze lieve Heer en Heiland Jezus Christus.

Van Hem als den „Verlosser-Engel” lezen wij bij Job, hoe Hij optreedt voor den Vader en Zijn verdienste doet gelden (*Job 33 vs. 15—23*). Een Engel uit duizenden, die Zijns gelijke niet heeft 24) treedt in het midden bij God als „Verlosser Die een verzoening, eene eeuwig geldende genoegdoening voor den verloren zondaar heeft aangebracht en nu als rechtvaardige Voorspraak doet gelden.

Deze Engel leidde de Kinderen Israëls in de woestijn (*Exod. 23 vs. 20 vv. Hand, 7 vs. 35, 36*); die ze echter leidde, was Christus (*1 Cor. 10 vs. 4, 9*). Als zoodanig verscheen Hij aan Jozua, om hem te sterken, toen hij tegen Jericho moest optrekken (*Jozua 5 vs. 13—15; verg. vs. 15 met Exod. 3 vs 5*), en geeft hem aanwijzing, hoe hij de stad zal in nemen, waarvan Hij zeide: Ik heb ze in uw hand gegeven (*Jozua 6 vs. 2, 3*). Hier leeren wij tegelijk in welke gestalte de Engel des Heeren verscheen, namelijk in menschengestalte, als een Man (*Joz. 5 vs. 13, Richt. 13 vs. 6 vv.*) evenals Jehova zelf (*Gen. 18*) en als de engelen (*Hand, 1 vs. 10*).

Desgelijks, toen Hij te Bochim verscheen, zeide de Engel des Heeren: Ik heb u uit Egypte geleid enz. (*Richt. 2 vs. 1—5 Verg. Exod. 12 vs. 51*), volgens welke woorden Hij dus klaarblijkelijk Zelf de Verlosser en Heiland, de trouwe Verbondsgod, Israëls God en Heiland is.

Zeer helder en duidelijk zijn in 't bijzonder de verschijningen van den Engel des Heeren aan Gideon (*Richt. 6*) en aan Manoach en zijn vrouw, de ouders van Simson (*Richt. 13*).

De Engel des Heeren verschijnt aan Gideon (*Richt, 6 vs. 11, 12 vv*), spreekt hem toe op soortgelijke wijze als Hij bij Zacharia over den hoogepriester Jozua spreekt (*Richt. 6 vs. 12 verg., Zach. 3 vs. 2 en boven: Gen. 16 vs. 11*), en wordt dadelijk daarna zelf „Heere” genoemd (*vs. 14*). En terwijl Hij, Die voor hem staat, Zich tot hem wendt, rust Hij hem toe en zendt hem met den Geest en de Kracht des Heeren uit tot heiland des volks: Hij wordt nu door Gideon als God toegesproken (*vs. 15*), geeft de belofte: Ik zal met u zijn enz. (*vs. 16*), wat nooit een engel van zichzelf heeft gezegd, maar de Heere tot troost belooft; Hij laat Zich verbidden om een teeken te geven (*vs. 17 vv.*); Hij laat toe, dat Hem door het offer Goddelijke eer bewezen wordt (*vs. 18, 1-9*), hetgeen een engel zonder meer nooit doet (*Openb. 22 vs. 8, 9; 19 vs. 10, verg. Matth, 4 vs. 10*); Hij aanvaardt het offer, doordien Hij een wonderteeken geeft (*vs. 21 verg. 1 Kon. 18 vs. 24, 38*).

Ook Manoach brengt den Engel Gods des Heeren (*want beide namen wisselen hier af even als in Richt. 6*) spijsoffer. Dat te doen zou afgoderij geweest zijn, indien de Engel des Heeren niet God de Heere Zelf was geweest. Maar Manoach was zoo weinig een afgodendienaar, dat hij veeleer van den waarachtigen God een zegen kreeg evenals Abraham met zijn Sara (*Richt. 13 vs. 2, 3*). En Gideon heeft, door den Heere geroepen zijnde de afgodsbeelden verbroken en den waren Godsdienst opgericht. Ook zou een gewone engel zich zulke Goddelijke vereering en dienst niet hebben laten wel gevallen (*Openb, 19 en 22*). Want b.v. de engel in de Openbaring laat niet toe, dat Johannes voor hem nedervalt om aan zijn voeten te aanbidden, maar verbiedt het hem met de woorden: Zie, dat gij het niet doet; aanbid God. Daar echter de Engel des Heeren deze beide keeren in menschelijke gedaante verscheen, zooals immers God menschelijk met menschen omgaat, werd Hij eerst naderhand herkend als Degene, Die Hij was (*Richt. 13 vs. 16, 21—23 verg. Exod. 33 vs. 23*) en dat deed God in Zijn genade, opdat de mensch bleef leven (*Exod. 33*). Daarom, ofschoon die menschen naderhand schrokken (*Richt. 13 vs. 22*), omdat zij God gezien hadden, troostte Hij ze met Zijn genade (*Richt. 13 vs. 23*) en betoonde Zich met de daad als Hij Die doet wat Hij belooft (*vs. 24*).

Zooals Jezus Zijn Engel zendt (*Openb. 22 vs. 16*), zoo zien wij, dat ook de Engel des Heeren Zijn engel zendt (*Zach. 1 vs. 9 vv.*).

Ook Zacharia ziet in den geest den „Engel des Heeren”, wiens „tegenpartij” de Satan is (*1 Joh. 3 vs. 8. Zach. 3 vs. 1, 3, 5, 6*). Hij heet daar (*vs. 3*) „de Engel” slechts met het bepalend lidwoord als onderscheidingsteeken; maar dadelijk daarna noemt hij Hem „Jehova”, „Heere” (*vs. 2*); hij hoort Hem, Jehova, zoo van Jehova spreken (*vs. 2*) als den Zoon van den Vader (*Joh. 14 vs. 9—11; 10 vs. 30.*, Ja, de Engel des Heeren neemt zonde en onreinheid weg (*vs. 3 en 4 vv. verg. Matth. 9*) het geen enkel een daad van God den Vader en den Zoon is (*Matth. 9*).

Eindelijk wordt Christus bij Maleachi (*3 vs. 1, 4, 5*), waar Johannes de Dooper, onder den naam Elia, Zijn engel genoemd wordt (*verg. Marc. 1 vs. 2 en Matth. 3*), „Engel des Verbonds” d.i. Uitvoerder 25) van 't genadeverbond (*Hebr. 7 vs. 22*) en „Heer des tempels” (Adon), zooals ook „Jehova”, „Heere” geheeten. (*Mal. 3 vs. 1*) Aan geen engel is de tempel gewijd; geen engel bezit den tempel Gods, maar alleen God de Heere Zelf.

De Engel des Heeren heeft Hem als Heer in bezit als Zijn tempel in zoover als Hij er in woont, Zijn heerlijkheid er in openbaart, door hem afgebeeld is, zooals Hij in vleesch zou komen en woning onder Zijn volk zou maken. (*Joh. 1 vs. 14, Haggai 2 vs. 7—10*).

Als wij nu hetgeen tot dusver gezegd is nog eens geheel samenvatten, dan blijkt het volgende: De „Engel des Heeren” is niet een geschapen, maar een ongeschapen engel, ja Schepper, God en HEERE zelf; want Hij spreekt en handelt als zoodanig,

en wordt als zoodanig geprezen. Juist zóó is immers ook het Woord niet geschapen maar ongeschapen, ja Schepper Zelf, en is ook de Zoon niet geschapen maar gegenereerd van eeuwigheid en zelf Schepper. Deze engel heet ronduit „God” en „HEERE”, „Jehova”.

Hij is dus niet een engel naar Zijn wezen, maar de Engel naar Zijn Ambt; naar Zijn wezen is Hij de Heer der engelen, Jehova Zebaoth, de Heere God der hemelsche heerscharen. De Engel des HEEREN is Heer der engelen, hun God, Schepper en Gebieder. Hij is God de Heere van den hemel, de God der heerlijkheid (*Hand. 7 vs. 1, 2*), de Heere der heerlijkheid (*1 Cor. 2 vs. 8*).

Gelijk voor ons nu uit het Woord zelf vaststaat, dat in de Heilige Schrift overal en zoo ook in de eerste boeken van Mozes en wel van de eerste verzen van ‘t eerste hoofdstuk af, dus van het eerste Bijbelblad af tot het laatste (*Openb. 22*) de verborgenheid der heilige Drieëenheid in de onder scheiding der drie Personen in het Eéne Goddelijke Wezen tot onze verlossing is geopenbaard; en voorts, dat aan de geloovigen de belofte van Christus als waarachtig God en waarachtig mensch is verkondigd; dat ze door hen is verstaan, geloofd en beleden, zoodat zij. Christus, den Zoon Gods en het vrouwenzaad, verwachtten (*Gen. 3 vs. 15, 20; 4 vs. 1*), — zóó zien wij ook, dat de belofte, toekomstige Verlosser als Gods Zoon en des Menschen Zoon overal geopenbaard wordt en verschijnt en wel vóór Zijn Menschwording in een aangenomen zichtbare gestalte, waarin Hij steeds als Bemiddelaar der Openbaring van den op Zichzelf onzienlijken en ongenaakbaren God (*Exod. 33, 34*) komt, en wel, tegelijk Zijn komst in het vleesch tevoren afbeeldende, ofschoon Hij de Zoon en God Zelf is, als Engel-bode (*Exodus 23 vs. 20*), in Wien Gods Naam is (*Exod, 23 vs. 20, 21, Joh. 14 vs. 11—13; 10 vs. 30; Gen. 32*), als Engel des Verbonds (*Mal, 3 vs. 1*), als Engel des Aangezichts (*Jes. 63 vs. 9*).²⁶

Wij kunnen dus onder dezen Engel-Bode geen ander verstaan dan den Zoon Gods, Die van het zelfde Wezen is als de Vader, den tweeden Persoon in de heilige Drieëenheid zelf, — Die ook het Woord Gods heet en is, Wij vinden immers ook dat hetzelfde van Hem gezegd wordt als van het Woord (*Joh. 1 vs. 1*): „In den beginne was het Woord en het Woord was bij God (*verg. Jes. 63 vs. 9*) en God was het Woord; en wat de Zoon van Zichzelf zegt: „Niemand heeft ooit God gezien; de Eéniggeboren Zoon, Die in den schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard, d.i. uitgelegd, verteld, wat bij God is en hoe God is voor een arm en verloren zondaar. (*Joh. 1 vs. 18*.)

In Hem straalt het aangezicht van God den Vader aller ontferming den mensch, den zondaar tegemoet, die van God gescheiden is en tot God niet kan komen dan door den Middelaar, voor Wien er ook geen zaligheid is dan in de hereeniging met God, geen redding dan door den Middelaar en Borg, Die God èn Mensch is tegelijk. In Hem is de Naam des Vaders, Hij is de Naam des Vaders; Hij verschijnt in den Naam des Vaders, Hij alleen vermag den Naam van Jehova te verklaren (*Joh. 17*).

In Hem vertroostten zich Adam en Eva (*Gen. 3 vs. 20 en 4 vs. 1*). In het geloof aan de belofte waren de Vaders en Profeten aangaande Hem verzekerd, Hem verwachtten zij, in Hem werden zij zalig en in ‘t geloof in Hem stierven zij — doordien zij Hem hielden voor Jehova, den HEERE en tegelijk voor het Zaad der Vrouw, Zoon van God, den Allerhoogste en Zoon des Menschen, geboren uit de vrouw, de maagd (*Gen. 3 vs. 15, Jes. 7 vs. 14, 9 vs. 5—7*).

Hem zag David, evenals Abraham, als zijn Zoon en Zaad, in de verre toekomst, — Dengene die God de HEERE van den hemel is en toch naar de wijze van een mensch (*II Sam. 7 vs. 14, 16 verg. Fil. 2, Hebr. 2 vs. 17; 6 vs. 9—16*), als de rechtvaardige Spruit van David, wiens Naam is „Jehova onze gerechtigheid” (*Jerem. 23 vs. 5, 6; 33 vs. 15, 16*) den knecht Zemach 27) (*Zach. 3 vs. 8*), den Man Zemach, Die des Heeren tempel bouwt (*Zach. 6 vs. 12 vv. verg. II Sam. 7 vs. 14 vv.*), dengene van Wien in de volheid des tijds de engelen verkondigden en spraken: Vreest niet, want ziet, ik verkondig u groote blijdschap, die al den volke wezen zal, namelijk dat

u heden geboren is de Zaligmaker (*Luc. 2 vs. 10, 11, 13, 14 Verg. Jes. 9 vs. 5, 6, Micha 5 vs. 1 en II Sam. 7 vs. 14 vv.*).

Hem, Jezus, prijst Jakob als den God zijner vaderen, Die hem van alle kwaad verlost heeft, en in Hem sterkt hij zich als hij, stervende zegent (*Gen, 49 vs. 18*): „Op Uwe zaligheid wacht ik, Jehovah!” — evenals *Jesaja 45 vs. 23: in den HEERE hebben wij gerechtigheid en sterkte.*”

Deze Engel Gods, de Verlosser-Engel, heeft Zich, toen Hij in ons vleesch kwam, om als Bode, Knecht en Gezant des Vaders al den wil des Vaders te doen tot volbrenging van het heil der verlorenen,

— hoewel Hij de Heer van alle dingen is — vrijwillig beneden de engelen geplaatst (*Ps. 8, Hebr. 2*), zoodat Hij ook door middel van een engel door den Vader werd gesterkt. (*Luc. 22, vs. 43*). Toch moesten ook tijdens Zijn vernedering, daar Hij in volledig geloof den Vader en Zijn Woord eerde en in volledige gehoorzaamheid de geboden des Vader bewaarde, de engelen Hem dienen (*Matth. 4 vs. 11, Marcus 1 vs. 13*), en Hij is na Zijn gehoorzaamheid tot HEER over alle dingen en over alle werken der handen Gods gezet (*Ps. 8; Hebr. 2*), zoo dat Hem alleen alle engelen moeten aanbidden en dienen (*Ps. 97 vs. 7; Hebr. 1; Dan. 7 vs. 10, 13, 14*) en aan Hem is overgegeven alle macht in hemel en op aarde (*Matth. 28, Dan. 7 vs. 14, 27*). Dat heeft Hij, wat Hij — als Engel des Heeren — nooit had opgehouden te zijn, tot volledig bezit en vrij gebruik weder ontvangen.

Hij is gezeten in heerlijkheid, en de engelen staan voor Zijn troon. Hij zal wederkomen met alle heilige engelen in groote pracht en heerlijkheid en Zijn engelen zenden op Zijn akker. Hem verheft de Apostel boven alle engelen (*Hebr. 1 vs. 5 verg. Ps, 2 vs. 7 en Hebr. 1 verg. II Sam. 7 vs. 14.*)

Zoo wijst ons dan ook deze Naam Engel des Heeren, waarin zoowel de eeuwige Godheid van Christus als Zijn eeuwig Middelaarschap ligt uit gesproken, evenals de Naam „Woord” en „Zoon” daarheen, dat wij onze zaligheid niet bij andere middelaars, maar alleen bij den eenigen Heiland en Middelaar Jezus Christus zullen zoeken, Die ons van God gezet is tot wijsheid, tot gerechtigheid, tot heiliging en tot verlossing (*1 Cor. 1 vs. 30*), zooals de Apostel Petrus zegt (*Hand. 4 vs. 12*): En de zaligheid is in geen Ander (*verg. Fil. 2 vs. 9—11*).

III

CHRISTUS, HEERE EN GOD

Wij hebben tot dusver de waarachtige, eeuwige Godheid van Christus overdacht, volgens de namen „Woord Gods”, „Zoon Gods”, „Engel van God den Heere”. Terwijl nu deze namen, die onze lieve Heiland als Middelaar, tot blijk van Zijne waarachtige Godheid en Zijne waarachtige Menschheid en dus tot onzen waren levenstroost draagt, — van geschapen dingen zijn genomen, om ons des te beter te doen verstaan de heerlijkheid der genade, die God in Christus heeft geopenbaard tot ons heil, — worden daarnaast aan Christus nog andere namen gegeven, waaruit Zijn eeuwige Godheid blijkt, namelijk rechtstreeks Goddelijke Namen, die reeds op zichzelf alleen God toekomen, en waarvan er één in ‘t geheel niet van een schepsel kan worden gezegd, terwijl de andere slechts op overdrachtelijke wijze en in beeldspraak enkele keeren van schepselen worden gebruikt. Doordien van Christus deze Namen worden gebruikt in eigenlijken en wezenlijken zin blijkt daaruit onmiddellijk Zijn eeuwig, waarachtig God-zijn.

Wij zeggen van Christus, den Eénen geheel ongedeelden en ondeelbaren Persoon van den Middelaar, omdat Hij in dezen Eénen geheelen Persoon twee onscheidbare maar ongemengde Naturen, de Goddelijke en de menselijke, vereenigt en toch slechts één Persoon is en niet twee, zoodat wij volstrekt niet de Eénheid van den Persoon opheffen en de Naturen daarin scheiden of uiteenscheuren.

Want de Schrift spreekt altijd maar van den Eénen ‘ van Jezus Christus den Middelaar, hetzij dat zij noemt wat alleen aan de Goddelijke Natuur of wat alleen aan de menselijke natuur als zoodanig toekomt.

De eerste Naam van dien aard is de Naam „Heere”, in ‘t Hebreeuwsch „Adonai” of „Adon”, tot onderscheiding van Jehova (d.i. HEERE).

Heere beteekent in dit opzicht: opperste Heer, onbepaalde Gebieder, en: Koning en — hoogste Rechter,

Terwijl deze Naam in beeldspraak van menschen gebruikt wordt, die volgens de hun van God verordende plaats onder de menschen in zekeren zin een afschijnsel van Goddelijke hoogheid, heerschappij en heerlijkheid mededragen, zooals b.v. Adam vóór den val tot heer over heel de aarde gezet, zoo draagt God dien Naam op oorspronkelijke en wezenlijke wijze, doordien Hij genoemd wordt de Heere der gansche aarde (*Joz. 3 vs. 13*), eenvoudig: Heere (*Ps. 114 vs. 7*), onze Heere (*Ps. 8 vs. 2, 10 en Ps. 147 vs. 5*), en wel: de Heere Jehova of de Heere HEERE (*Exod. 23 vs. 17*), welke laatste uitdrukking evenveel is als Heere Jezus (*Handel. 7 vs. 58*), eindelijk in alle volheid der macht en heerlijkheid volgens het verheven zijn boven alles: Heere der (aller) Heeren (*Deut. 10 vs. 17, vergel. 1 Tim. 6 vs. 15*).

Deze Naam is het, waarmee God gewoonlijk toegesproken wordt, als men den diepsten eerbied en het nederbukken met aanbidding van Zijne Heilige Majesteit wil uitdrukken en toch tegelijk met kinderlijke vreeze en toevorzicht tot Hem nadert, om met Hem te spreken in gebed of wanneer Hij verschijnt (*Dan. 9 vs. 4*).

Nu vinden wij dat in heel de Schrift dezelfde Naam in den volledigsten zin aan Christus gegeven wordt, waaruit voldoende blijkt, dat Hij evenzeer eeuwig majestueus almachtig aanbidswaardig God is als de Vader en de Heilige Geest, Eénswezens met Hen, maar een bijzondere Persoon op Zichzelf.

Wanneer God b.v. genoemd wordt: Heere HEERE (*Exod. 23 vs. 17*), dan is dat immers reeds niets anders dan Heere Jezus (*Handel. 7 vs. 58*).

Zóó noemt Stefanus Hem waar hij, die zijn leven niet lief gehad had tot den dood toe maar gebleven was bij het getuigenis van Jezus tot in den dood, nu zijn ziel bij den

laatsten ademtocht beveelt in Zijn handen, zooals Jezus Zijn Geest had bevolen in de handen des Vaders: Heere Jezus, ontvang mijnen geest. Zóó was Jezus hem immers, toen hij voor den Hoogen Raad stond, verschenen als de Heere der heerlijkheid verhoogd ter rechterhand des Vaders, opgestaan van Zijn Troon om den trouwen getuige niet slechts te ontmoeten met de hulp Zijner macht en hem op te nemen in de heerlijkheid, maar om hem ook te kronen met de kroon der overwinning (*Handel. 7 vs. 55*).

En gelijk Mozes God den Heere aller heeren noemt (*Deut. 10 vs. 17*), zoo ziet Johannes in de Openbaring (*H. 19 vs. 16*) Hem Wiens Naam is „het Woord Gods” aangeduid met den Naam Koning aller koningen en Heere aller heeren 28), en verneemt hij van den engel, dien de Engel des Heeren tot hem gezonden heeft in het gezicht (*Openb. 17 en Zacharia 2*), dat het Lam is een Heere aller heeren en een Koning aller koningen (*Openb. 17 vs. 14*).

Zoo noemt de Apostel Paulus hem den „Heere der heerlijkheid” (*1 Cor. 2 vs. 8 verg. Psalm 24 vs. 8, 9 29*) en den Heere uit den hemel, (*1 Cor. 15 vs. 47*).

„Heere” noemt Petrus Hem in tegenwoordigheid van Cornelius (*Handel, 10 vs. 36*) „Heere boven alles” 30) (d.i. alle geloovigen uit Heidenen zoowel als uit Joden).

In ‘t algemeen plegen de Apostelen Jezus den Heiland eenvoudig den Heere te noemen als den Heer van Zijn Gemeente, waarom zij altijd aldus samenstellen: God de Vader en onze Heere Jezus Christus, en Paulus b.v. in den Apostolischen zegengroet zegt: de genade van den Heere Jezus Christus.

Dat brengt er ons weder toe te onderscheiden, dat Christus de „Heere” was van eeuwigheid bij den Vader, dat Hij de Heere bleef, toen Hij in gestalte eens dienstknechts als knecht des HEEREN kwam, en dat Hij de Heere is en blijft in alle eeuwigheid in den stand Zijner verhooging.

Bovendien is Christus Heere in meervoudigen zin: Hij is Heere als Schepper en als Verlosser, als Schepper, door Wien de Vader alles en ook ons heeft geschapen. onderhoudt en regeert. — als Verlosser, in Wien Zijn volk nieuw geschapen is, als een nieuwe schepping daar staat, en Die ons voor Zich tot eigendom heeft gekocht. Dus is Hij Heere en God van heel de wereld tezamen met den Vader en den Heiligen Geest, van eeuwigheid, — Hij is de Heere, Koning en Rechter over alle menschen, nadat Hij Zijn Middelaarsambt heeft voleindigd; Hij is Heere en Koning van Zijn volk, de Gemeente van Zijne geloovigen en dat wederom in tweevoudigen zin ten eerste namelijk als onze Eigenaar, zooals de Catechismus zegt bij vr. 1 en 34 (*Zondag 13*): dat Hij ons met lichaam en ziel van al onze zonden en van alle geweld des duivels, niet met goud of zilver maar met Zijn dierbaar bloed voor Zich tot een eigendom verlost en gekocht heeft (*1 Petr. 1, vs. 18, 19*); en voorts omdat Hij op zulken weg des rechts door vrijwillige liefde en erbarming onze Heere is geworden en ons tot Zijn eigendom, tot Zijn knechten en onderdanen heeft gemaakt, is en blijft Hij ook voortaan onze Koning, Heere en Gebieder, onze Eenige almachtige Heerscher, Dien wij onvoorwaardelijk te gehoorzamen, Wiens wil wij te doen hebben, daar wij niet aan onszelf toebehooren maar aan Hem, den Heere Jezus, en is Hij onze eeuwige Rechter.

Om echter Zijn eeuwige Godheid te doen blijken, zien wij hier vooreerst daarop, dat Christus evenals de Vader de Heere over alle dingen, de Heere van geheel de wereld wordt genoemd.

Nu zegt de Apostel Paulus (*1 Cor. 8 vs. 6 verg. H. 1 vs. 4, 5*), dat er geen ander God is dan Eén; want hoewel er ook zijn, die goden genaamd worden hetzij in den hemel hetzij op aarde, gelijk er vele goden en vele heeren zijn, nochtans hebben wij maar Eénen God den Vader, uit Welken alle dingen zijn en wij tot Hem (heen) en Eénen Heere Jezus Christus, door Welken alle dingen zijn en wij door Hem. Dus is onze Heiland Jezus Christus de Heere alleen en wel als Schepper en als Verlosser. De Vader is de oorsprong van alles; van Hem gaan alle dingen uit, uit Hem komt alles. De Zoon is degene door Wien alle dingen zijn. Want door Hem heeft God de Vader

alles geschapen, zooals wij van Hem als het Woord en den Zoon lezen in *Joh. 1 vs. 3, Gen. 1 vs. 3, Hebr. 1 vs. 2, 3, Col. 1 vs. 13 31*).

Zooals het is met de eerste schepping, is het ook met de tweede. Daarop zien de woorden: „Wij (—die gelooven —) zijn tot God den Vader (heen), en wij zijn door Hem, den Heere Jezus Christus”.³²⁾

In dezen zin heet Christus ook bij Maleachi „de Engel des Verbonds”, d.i. Christus — „de Heere” (*Mal. 3 vs. 1*). „zal tot Zijn tempel komen „de Heere, dien gijlieden zoekt” (*Verg. Jes. 51 vs. 1*). Daar wordt ook tegelijk de tempel Zijn tempel genoemd; dus is Hij de Heere van den tempel, des tempels bezitter en bouwmeester (*2 Sam. 7*), de God van den tempel, doordien hij voor Hem gebouwd was, om Hem af te beelden zooals Hij, God de Heere en de Vader in Hem met het volk tezamen wilde wonen. Zoo noemt David Hem zijn „Heere” (*Ps. 110 vs. 1*): De HEERE (Jehova) heeft tot mijnen Heere gesproken (*Verg. Matth. 22 vs. 44, 45; Handel. 2 vs. 34; Hebr. 1 vs. 13*).

Zoo zingen de engelen van Hem toen Hij geboren was te Bethlehem: „Hij is de Zaligmaker, dewelke is Christus (Messias, de Gezalfde), de Heere in de stad Davids. Dikwijls worden in de geschriften der Apostelen plaatsen uit de Profeten van Christus uitgelegd, waarin de Profeten zich van de Namen God, Heere en HEERE bedienen, en de Apostelen zoowel voor „Heere” (Hebr. Adonai) als voor „HEERE” (Hebr. Jehova) den Naam „Heere” zetten.

Zoo voornamelijk b.v. in *Psalm 68*, die naar het getuigenis der Apostelen van Christus handelt (*verg. Ef. 4*). Daar wisselen alle namen Gods elkander af: God, HEERE, „de Almachtige” en „Heere” en zijn ook op verschillende wijze samengesteld en verbonden, b.v. Heere HEERE (*vs. 21 juist zooals 2 Sam. 7 vs. 19: „dat is een wijze eens menschen, die de Heere HEERE is” 33*).

De Naam „Heere” komt in dien Psalm voor *vs. 12, 18, 20, 21, 23, 29, 33*.

Terwijl uit de tot dusver genoemde namen met telkens grooter bewijskracht blijkt, dat Christus waarachtig, eeuwig, almachtig God is, treffen wij in de Schrift voorts plaatsen aan, die dat nog meer onmiddellijk aantoonen, doordien daar aan Christus voor, in en na Zijn komst in ‘t vleesch rechtstreeks de naam God in de volle beteekenis des woords gegeven wordt, zoo dat van Christus op sommige plaatsen verklaard wordt, dat Hij God is, op andere, dat Hij bepaald als God toegesproken wordt.

De Naam „God” duidt nu eens aan het almachtige, hoogste, meest volmaakte, heilige, eeuwige, majestueuze Wezen, dat boven alles te eeren, te vreezen en te aanbidden is (in ‘t Hebr. Elohim), dan weer den Sterke, en Geweldige, Die ook alle volheid heeft (in ‘t Hebr. El.)

Daar deze Naam het eigenlijke, Goddelijke Wezen, Zijn eeuwige macht en Godheid en Zijn boven alles verheven, alleen aanbidnenswaardige Majesteit uitdrukt, spreekt het vanzelf, dat deze Naam in den eigenlijken zin des woords aan geen schepsel kan worden gegeven (*II Kon. 19 vs. 15 „Gij alleen zijt de God”*), maar ten hoogste slechts in een overdrachtelijken zin, waarbij in het oog valt wat de bedoeling is en welke gevolgtrekkingen er niet uit opgemaakt kunnen worden. Wanneer namelijk in de *Schrift (Ps. 82 vs. 1 en 6, verg. Joh. 10 vs. 34)* rechters of vorsten in Israël goden worden genoemd, moet men daarbij ten eerste opmerken, dat daarmee niet een enkele op zichzelf wordt aangeduid, maar slechts eene geheele vergadering, zoodat het dus vanzelf spreekt, dat deze naam hier niet in eigenlijken zin gebruikt wordt; voorts, dat noch hier noch elders in de Schrift en bij Gods volk, hetwelk geleerd heeft, God te vreezen, boven alles te eeren en Zijn Naam alleen te heiligen een koning, vorst of rechter door het volk, door menschen „God” genoemd of als zoodanig aangesproken of zelfs aangeroepen wordt, maar dat in zoodanig geval God Zelf dien naam gegeven heeft (*Ps. 82 vs. 6, 1*), In welken zin dat is geschied, is openbaar. Het duidt namelijk enkel hun

waardigheid, hun ambt en hun positie onder de mensen, beneden God, Die hen daartoe ingezet heeft, op hen als 't ware als op een aardse majesteit, een afglans Zijner heerlijkheid heeft gelegd en hun een straal van Zijn macht heeft gegeven, daar Hij door hen Zijn volk wil regeeren. Die naam heeft dus geen betrekking op hun wezen, want zij zijn en blijven sterfelijke mensen (*vs. 7*) en zondaren (*Ezech. 28*) en zullen door hun overtredingen ook dien naam, d.i. hun ambt, macht, waardigheid en aanzien, die God hun heeft verleend, verliezen.

Hier is dus, slechts op omgekeerde wijze, dezelfde verhouding, als bij den Naam van Christus, des Heeren", die iemand die naar het Wezen niet een engel is, naar zijn ambt en positie als engel, d.i. bode en gezant aanduidt.

De juiste opvatting vinden wij ook in de woorden des Heeren, waarmee Hij deze uitdrukking als 't ware uitlegt (*Joh. 10 vs. 34, 35*): „die tot welke Gods Woord geschied is”, d.i. die het van God ontvingen, oordeel te spreken, door wier mond God recht sprak.

Deze beteekenis van den naam „God”, die van menschen gebruikt wordt, treedt ons duidelijk tegemoet in de geschiedenis van de roeping van Mozes (*Exod. 4 vs. 16*).

Daar zegt God tot Mozes: Gij zult zijn (Aärons) God zijn; letterlijk volgens het Hebreuwsch niet eens: „Gij zult zijn God zijn, maar: Gij zult hem tot een God zijn 34), Hoe dat bedoeld is en wat het wil zeggen, blijkt uit het verband, reeds uit de woorden van *vs. 15*: „Gij dan zult tot hem spreken en de woorden in zijnen mond leggen, en Ik zal met uwen mond en met zijnen mond zijn; en Ik zal ulieden leeren, wat gij doen zult,” Zoo zou dus Mozes in betrekking tot Aäron of voor Aäron tot een God zijn, in zijn verhouding tot Aäron hem tot een God; Aäron zou spreken, het woord voeren voor Farao; maar wat hij zou spreken, de woorden, zou Mozes hem geven, die ze van God, door Zijn Geest ontving.

Zoo is dan met dezen naam blijkbaar de verhouding van Mozes tot Farao aangeduid. (*N.B. Terloops zij opgemerkt: hier is een leerzaam voorbeeld, dat ons de onmiddellijke ingeving der Schrift duidelijk maakt; want evenals Mozes als God aan Aäron de woorden geeft, zoo geeft God het als God onmiddellijk aan de Profeten en is het God, Die door hen spreekt evenals Mozes door Aäron heeft gesproken. Verg. Exodus 7 vs. 1, 2.*)

Nog duidelijker blijkt dat waar Mozes en Aäron nu tot Farao gaan. Daar spreekt de Heere tot Mozes (*H. 7 vs. 1*): „Ik heb u tot eenen God (zeer passend vertaalt hier Luther 35) overeenkomstig het ontbreken van het lidwoord „eenen God”) gezet over Farao”, d.i. voor Farao, „en Aäron uw broeder zal uw profeet zijn.” Deze laatste woorden verklaren uitdrukkelijk, hoe hier de verhouding van Mozes tot Aäron en door Aäron tot Farao bedoeld en aangeduid is, zooals het ook in de volgende verzen nader uitgelegd wordt (*vs. 2*): Gij zult spreken alles wat Ik u gebieden zal, maar Aäron uw broeder zal het voor 36) Farao spreken.” Tegelijk wilde God de sterkte en kracht van Mozes zijn, als hij voor Farao trad. Alleen betrekkelijker wijs wordt Mozes God genoemd, met betrekking tot Farao. In en door Mozes treedt God naar den Raad Zijner eeuwige wijsheid tot Farao, die niet waardig geacht kon worden een directe openbaring van God te ontvangen. In Mozes moest Gods macht en wijsheid den machtigen en wijzen Farao tegemoet treden, en Farao moest Mozes, den in zichzelf versaagde maar in 't geloof in Gods macht en door de liefde gesterkte, vreezen, ook wegens de teekenen.

Evenzoo staat het met *Exod. 21 vs. 6 en 22 vs. 8, 9, 28*, (ha- Elohim met het bepaalde lidwoord) waar de „rechters” in Israël volgens hun staat als dienaren Gods en als 't ware Zijn plaatsvervangers (*Rom. 13*) — vooral bij Zijn volk — de goden genoemd worden.

Zoo wordt immers ook de duivel volgens zijn plaats en macht in deze wereld genoemd de god dezer wereld 37). *2 Cor, 4 vs. 4 verg. Fil, 3 vs. 19.*

Dat ook de engelen naar de hun verleende heerlijkheid, ofschoon zij schepselen Gods zijn en blij ven, toch soms „goden” genoemd worden, doch evenzoo op zulk een oneigenlijke wijze, weten wij voornamelijk uit de aanhaling der betrokken plaatsen in den Brief aan de Hebreëen (*H. 1 vs. 6*), waar de Apostel tegenover hen, de geschapen engelen, Christus den Zoon plaatst, Die waarachtig God en boven alle engelen en andere schepselen ook als Middelaar verheven is. Zie ook Hebr. 2, vergel. met Ps. 8,

Zulks dient des te meer tot verheerlijking van den eenigen Middelaar Christus, die ofschoon minder gemaakt dan de engelen, toch gezet is tot Heer over alles en waarachtig God is en blijft van eeuwigheid tot eeuwigheid. Hoe Hij dat op eigenlijke, oorspronkelijke en eeuwige wijze is en blijft, blijkt nu juist daaruit, dat en hoe Hij God genoemd en als God aangeropen wordt.

Als wij nu op eenige van deze voornaamste plaatsen ingaan, dan valt ons bijzonder in het oog de uitspraak in *Ps. 45 vs. 7, 8*: „O God, Uw troon is eeuwiglijk en altoos” en „daarom heeft U, o God, Uw God gezalft met vreugde-olie, boven Uwe medegenooten!”

Deze plaatsen, die over Christus, den Profeet en Koning van Zijn volk handelen, kunnen wij volgens alle regelen van taal en uitlegging volstrekt niet anders opvatten dan als onmiddellijk tot Christus gesproken, zoodat Christus als God toe gesproken wordt: „O God!” Zij kunnen niet anders vertaald of uitgelegd worden, dan zooals wij bij den Apostel in den brief aan de Hebreëen lezen (*H. 1 vs. 8, 9*). Het woord „God” staat in beide verzen niet in den eersten maar in den vijfden naamval 38) (*Verg. de vertaling der LXX.*)

Dus wordt Christus als persoonlijk God van den Vader onderscheiden en als God aangeropen. En God de Vader wordt Zijn God genoemd, juist zooals de Apostel Paulus in zijn brieven pleegt te schrijven en te groeten van den God en Vader van onzen Heere Jezus Christus (*II Cor. 1 vs. 3, Ef. 1 vs. 3, Col. 1 vs. 3*), en zooals de Heere Zelf zegt: Mijn God en Mijn Vader.

Zóó alleen kunnen wij het ook verstaan, als Christus bij Jesaja, onder andere heerlijke troostrijke namen ook dezen draagt, dat Hij heet: „God” (El.), en wel met de toevoeging „held” of „sterke” (*Jes. 9 vs. 5*) 39) welken toenaam in een beeld van Christus ook Zijn stamvader naar het vleesch (*Ruth 2 vs. 1*) draagt, waar Luther vertaalt met „weidlicher Mann”. Dus heet en is Christus een sterke God, een God, Die een Held is, een dapper, roemenswaardig Helper, een God, Die voor ons optreedt en Zich bewijst als een geduchte, forsche Man. 40)

Niet anders hebben wij ook zulke plaatsen te lezen, en van Christus te verstaan, als: „Uw God is Koning” (*Jes. 52 vs. 7*) en (*Jes. 40 vs. 3*):

„Bereidt den weg des Heeren, maakt recht in de wildernis eene baan voor onzen God”, hetgeen vooral duidelijk blijkt uit: Zegt den onbedachtzamen van harte: Weest sterk, vreest niet! Ziet, ulieder God zal ter wrake komen met de vergelding Gods, Hij zal komen en ulieden verlossen. Alsdan zullen der blinden oogen opengedaan worden en der dooven ooren zullen geopend worden (*Jes. 35 vs. 4, 5*). Verg. met *Matth. 11 vs. 4 vv.*:

Jezus antwoordde en zeide tot hen: Gaat heen en boodschapt Johannes weder hetgeen gij hoort en ziet: De blinden worden ziende en de kreupelen wandelen; de melaatschen worden gereinigt en de dooven hooren; de dooden worden opgewekt, en den armen wordt het Evangelie verkondigd.”

In deze plaatsen wordt dus Christus herhaaldelijk „God” genoemd en als God-Heiland geprezen.

Hoe verder wij gaan in de Schriften der Profeten en Apostelen, des te duidelijker zijn de uitspraken. Zoo voornamelijk bij de Apostelen.

Zoo lezen wij onder anderen de woorden des levens: God is geopenbaard in het vleesch (*1 Tim. 3 vs. 16*). Daar spreekt het vanzelf, dat het woord „God” gebruikt wordt van den Zoon, niet van den Vader; want de Vader is niet in het vleesch gekomen, maar de Zoon, in Wien de Vader Zich heeft geopenbaard. En de Zoon wordt hier eenvoudig God genoemd zooals (*Joh. 1 vs. 1*), van Hem den Eéniggeboren Zoon, het eeuwige Woord, dat bij God was, zegt: het Woord was God (*Joh. 1 vs. 1 verg. 1 Joh. 5 vs. 7*).

Op deze evenals op andere plaatsen wordt Christus niet enkel beschouwd, zooals Hij van eeuwigheid is bij den Vader, maar zooals Hij gekomen is in het vleesch, in onze menschenlijke natuur, en juist in dezen toestand wordt Hij God genoemd, en wordt Zijn heerlijkheid openbaar (*Joh. 1 vs. 14, verg. vs. 2, en Joh. 17 vs. 5*), hoeveel te meer in Zijn eeuwig bestaan bij den Vader eer Hij mensch werd, en in den stand Zijner verhoogen nadat Hij mensch geworden was.

Een lichtend voorbeeld hebben wij in de uit spraak van den Apostel Paulus (*Rom. 9 vs. 5*): Christus, Die uit de vaderen komt zooveel het vleesch aangaat, is God, boven allen te prijzen in eeuwigheid welk Evangelie voor arme zondaren de Apostel aanbeddend met een „amen” verzegelt.

Desgelijks noemt dezelfde Apostel Paulus met blijde aanbedding en in levende hoop op de verschijning en wederkomst van onzen Heere Jezus Christus tot verlossing der Zijnen Hem rechtuit (*Tit. 2 vs. 13*): onzen grooten God en Zaligmaker, welke woorden zoo sprekend zijn, dat wij er niets bij behoeven te voegen.

Slechts dit zij er bij opgemerkt, dat zij nog nadrukkelijker en duidelijker worden, als wij, nog nauwer aansluiten de bij de grondtaal, waar de beide woorden „God” en „Zaligmaker” het éénmaal geschreven lidwoord gemeenschappelijk hebben, vertalen en lezen: „Hij, Die onze groote God en Zaligmaker is.”

Deze woorden zegt de Apostel immers van Jezus Christus, (*vs. 18*), Wiens werk als Zaligmaker hij nader beschrijft (*vs. 14*).

In denzelfden zin en in hetzelfde verband houdt hij ook, als hij te Milete met diep bewogen hart afscheid neemt van de ouderlingen der kerk te Efeze (*Handel. 20*) hun voor en herinnert ze: dat God Zijn gemeente — over welke zij als herders over de kudde door God den Heiligen Geest gezet waren — door Zijn eigen bloed had verworven — hetgeen volgens alle getuigenissen der Heilige Schrift en volgens heel de leer des heils immers niet anders kan worden verstaan dan van den Zoon, die God zijnde en blijvende in eeuwigheid, naar Zijn vleesch en bloed of aan Zijn ‘menschenlijke natuur, die Hij in de volheid des tijds uit het vleesch en bloed der maagd Maria door werking des Heiligen Geestes had aangenomen (*Heid. Gat. Vr. 35, Zond. 14*) geleden heeft, gestorven is en Zijn heilig, dierbaar bloed heeft vergoten en daardoor voor Zich de Gemeente heeft verlost, gekocht en gereinigt. *Heid. Cat. Vr. 1, 29, 34 (Zond. 1, 11, 14), Hebr. 1 vs. 3, Col. 1 vs. 13, 14*.

Juist als Verlosser is Hij niet slechts Mensch maar ook waarachtig God in den Eénen ongescheiden en ongemengden Persoon des Middelaars, en dat wordt ons voorgehouden.

Hetzelfde nu wat de Profeten en Apostelen van den Heere Christus betuigen, dat Hij waarachtig en eeuwig God is en blijft, doordat zij Hem „God” noemen, blijkt uit eenige uitspraken van den Heere Christus b.v. *Joh. 10 vs. 30: Ik en de Vader (niet: de Vader en Ik) zijn Eén (verg. 1 Joh. 5 vs. 7)* wat niet alleen kan worden verstaan van de éénheid van den wil maar van de Eenheid des Wezens, anders hadden de Joden niet zulke gevolgtrekking daaruit kunnen maken en kunnen lasteren.

En Joh. 8 vs. 58: Eer Abraham was, ben (niet: was maar ben) Ik.

Daar schrijft Hij Zich een „zijn” toe, dat alleen Gode toekomt, namelijk het eigenlijke Wezenlijke waarachtige eeuwige „zijn”, dat God van Zichzelf heeft en niemand buiten Hem.

Juist zulk een God-Zaligmaker moet de verlorene tot Middelaar en Borg van zijn eeuwige redding hebben, om uit zulk eeuwig Evangelie eeuwige troost en gewisse

hoop des eeuwigen levens te hebben. En zoo treedt hem in het Woord van den levenden God overal het getuigenis der Waarheid tegemoet dat Christus waarachtig God is, zoo als ook Johannes zijn eersten brief besluit: „Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven — Kinderkens, bewaart uzelf van de afgoden.”

Noten

- 1) Matth, 3 vs. 17; 17 vs. 5; 27 vs. 54; 22 vs. 12—45; 16 vs. 16.
Marc. 14 vs. 61, 62; 1 vs. 1, 11; Luc. 1 vs. 32, 35 vg. 45; 2 vs. 49;
10 vs. 22; Joh. 1 vs. 34; 3 vs. 17. 35, 36; 5 vs. 17—27; 6 vs. 37 vv.69;
10 vs. 30, 36; 11 vs. 27; 20 vs. 31; Rom. 1 vs. 3, 4; 8 vs. 3; 1 Joh.
1 vs. 3, 7; 2 vs. 22—24; 3 vs. 8, 23; 4 vs. 10, 14, 15; 5 vs. 5, 10,
11, 12, 20; Hebr. 1 vs. 1, 2 (Vgl. 2 Sam. 7 vs. 14), 5; Hebr. 1 vs. 8
(vgl. Ps 45 vs. 7, 8); Hebr. 1 vs. 10 vgl. Ps. 102 vs. 26—28; Hebr.
3 vs. 6; Spreuken 30 vs. 4 vv.; Joh. 3 vs. 13 vgl. Ef. 4 vs. 8
vv. en Ps. 68 vs. 19; Hozea 11 vs. 1, 2; 2 Sam. 7 vs. 14; Psalm 2 vs. 7.
- 2) Evenals in Psalm 2 vs. 2 en 7 wordt daar de Zoon Gods gelijk gesteld met den Gezalfde, den Koning Israëls. (Vert.)
- 3) Zóó de Geloofsvorm van Nicea, 325. (Vert.)
- 4) Zóó volgens Luthers vertaling; de Statenvertaling heeft: geworden onder de Wet, (Vert.)
- 5) Letterlijk naar het Grieksch. (Vert.)
- 6) Zóó naar den grondtext de Statenvertaling heeft: vernietigd. Fil. 2 vs. 7. (Vert.)
- 7) Zie Kohlbrugge: De noodzakelijke beteekenis van het Oude Testament.
- 8) Zóó volgens Luthers vertaling. (Vert.)
- 9) Zóó vertaalt Luther Jerem. 17 vs. 9, waar de Statenvertaling het weergeeft met „arlistig en doodelijk”. (Vert.)
- 10) Waarschijnlijk is bedoeld Hebr. 2 v 13 en Daniël 12 vs. 1: Michaël, de groote vorst, die voor de kinderen uws volks staat. (Vert.)
- 11) Luther voegt in zijn vertaling het woord „lieve” in. (Vert.)
- 12) Hier staat in de Grieksche vertaling en in Hebr. 1 vs. 6 voor goden: engelen. (Vert.)
- 13) Bedoeld is wellicht ‘s Heeren bereidvaardigheid om ‘s Vaders wil te doen, Matth. 26 vs. 39, Psalm 40 vs. 9. (Vert.)

14) In Hozea komt de uitdrukking „Eerstgeboren Zoon” niet voor. Wellicht is bedoeld Ps. 89 vs. 28, of dan Jerem. 31 vs. 9, waar het echter van Efraim gezegd wordt. (Vert.)

15) Hier staan in het Duitsch nog bij de cijfers 46, 47; wat die beteekenen, weet ik niet, daar het hoofdstuk maar 24 verzen heeft, (Vert.)

16) Verg. o.a. 1 Cor. 10 vs. 4 en 9 met Numeri 20 vs. 11, Exod. 17 vs. 6 vv., Hosea 12 vs. 4, 5 met Genesis 32 vs. 24 vv. 28—30; bijz. Genesis 11 vs. 31, 12 vs. 1 vv. en 15 vs. 7, met Handel. 7 vs. 1 vv. Zoo ook Jozua 24 vs. 2, 3; Neh. 9 vs. 9, Gen. 3 vs. 3, 4 Verg. met Hand, 7 vs 3, 30, 31 en Hebr. 12 vs. 25 (Gen. 3 vs. 15 verg. met Gen. 4 vs. 1, Jes. 7 vs. 14; Jer. 23 vs. 6.) Genesis 18 vs. 19, 14 vs. 17, 24, Exodus 19 Verg. met Hand. 7 vs. 38, (N.B. De aanhaling van Gen. 3 vs. 3, 4 zal daarop zien, dat God tot den mensch sprak. (Vert.)

17) Volgens de Luthersche vertaling heeft zij, Hagar aan de put dien naam gegeven. (Vert.)

18) De Statenvertaling, Luther en het woordenboek van Gesenius vertalen hier met wegwerpen. (Vert.)

19) Wat deze aanhaling van Matth. 23 vs. 37 bedoelt, is mij niet duidelijk. (Vert.)

20) Het lidwoord heeft K. volgens den grondtext weggelaten. (Vert.)

21) In het Duitsch: am Glauben. In den grondtext staat het woord „geloof” in den derden naamval. Luther en de Statenvertaling geven weer: door het geloof. (Vert.)

22) Het door K. onderstreepte woordje „die” komt wel in de Luthersche vertaling, maar niet in ‘t Hebreeuwsch en in de Statenvertaling voor. (Vert.)

23) Goël beteekent: Losser, Verlosser. Het woord Engel-Verlosser ziet op „de Engel, Die mij verlost heeft.” (Vert.)

24) Wellicht is de uitdrukking „die zijns gelijke niet heeft”, Duitsch: „ohne seines gleichen” bedoeld als toelichting van „één uit duizend”. (Vert)

25) Zóó volgens Luther’s vertaling van Hebr. 7 vs. 22; de Staten vertaling heeft hier „Borg”. (Vert.)

26) Voor „de Engel Zijns aangezichts” staat Jes. 63 vs. 9 in de Luthersche vertaling: „der Engel, so vor ihm ist”. Dat vergelijkt K. met „het Woord was bij God” Joh. 1 vs. 1 (Vert.)

27) Zemach beteekent: Spruit. (Vert.)

28) Zóó volgens Luther’s vertaling; de Statenvertaling heeft „Koning der koningen” en „Heere der heeren”. (Vert.)

29) De vertalingen hebben daar: Koning der eere, hetgeen hetzelfde beteekent. (Vert.)

30) Zoo naar Luthers vertaling, De Statenvertaling heeft „Deze is een Heere van allen, Beide vertalingen zijn naar den grondtext mogelijk. Blijkbaar volgt K. in de toelichting de Statenvertaling. (Vert.)

31) Volgens de Statenvertaling en anderen vs. 16. (Vert.)

32) K. haalt hier niet uitdrukkelijk een tekst aan. Blijkbaar heeft hij 't oog op het boven aangehaalde 1 Cor. 8 vs. 6. De woorden „die gelooven” heeft hij blijkbaar ter verklaring er tusschen gevoegd. (Vert.)

33) K. volgt hier Luther in hoofdzaak. De Statenvertaling heeft: „en dit naar de wet der menschen, Heere HEERE.” Beide vertalingen zijn mogelijk. (Vert.)

34) Zóó heeft het ook de Statenvertaling, terwijl Luther vertaalt: Gij zult zijn God zijn, K. legt daar bijzonderen nadruk op. (Vert.)

35) Zoo ook de Statenvertaling; in 't Hebreeuwsch is er geen onbepaald lidwoord, zooals wij hebben in „een”. (Vert.)

36) De Statenvertaling heeft hier „tot”. K. volgt Luther. (Vert.)

37) De Statenvertaling heeft hier volgens het Grieksch: de god dezer eeuw. De bedoeling van Paulus is hier, dat in dezen tijd, vóór de wederkomst van Christus, alles in het booze ligt. (Vert.)

38) In 't Latijn en in 't Grieksch bestaat er behalve de vier eerste naamvallen nog een vijfde, waarmee aangeduid wordt, dat iets of iemand niet wordt genoemd maar aangeropen. (Vocativus) (Vert.)

39) Luther vertaalt: Kracht, Held; de Statenvertaling: Sterke God. (Vert.)

40) De Statenvertaling: geweldig van vermogen. (Vert.)